

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеня магістра
(бакалавра, магістра)

студентки Красікової Вікторії Сергіївни
академічної групи 035М-24з-1
спеціальності 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» на тему Лексико-граматичні проблеми перекладу публіцистичної літератури (на матеріалі англомовних та німецькомовних творів)
Lexical and grammatical problems of translating publicistic literature (case-study of English and German materials).

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Кабаченко І.Л.			

Рецензент	Нестерова О.Ю.			
------------------	----------------	--	--	--

Нормоконтролер	Івко А.С.			
-----------------------	-----------	--	--	--

Дніпро
2025

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри перекладу
_____ Висоцька Т.М.
(підпис) (ініціали, прізвище)
«_____» _____ 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістра
(бакалавра, магістра)

студентці Красікової Вікторії Сергіївни академічної групи 035М-24з-1

Напрямок 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська».

на тему Лексико-граматичні проблеми перекладу публіцистичної літератури (на матеріалі англомовних та німецькомовних творів)

Lexical and grammatical problems of translating publicistic literature (case-study of English and German materials).

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» №1164/с від 13.10.2025р.

Розділ	Зміст	Термін виконання
1	<i>Дослідити теоретичні засади вивчення особливостей перекладацьких трансформацій</i>	13.10.25
2	<i>Дослідити на практиці проблему перекладу перекладацьких трансформацій на матеріалі англомовних та німецькомовних творів</i>	30.11.2025

Завдання видав _____ Кабаченко І.Л.
(підпис керівника) (ініціали, прізвище)

Дата видачі 05.06.25

Дата подання до екзаменаційної комісії 15.12.25

Завдання прийняв до виконання _____ Красікова В.С.
(підпис студента) (ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 83 с., 60 джерела.

Об'єкт дослідження: процес перекладу публіцистичних текстів англійською та німецькою мовами.

Предмет дослідження: лексико-граматичні особливості, труднощі та перекладацькі трансформації, що виникають під час перекладу публіцистичної літератури з англійської та німецької мов українською.

Мета кваліфікаційної роботи: здійснити комплексний аналіз лексико-граматичних проблем перекладу публіцистичних текстів англійською та німецькою мовами та визначити ефективні шляхи їх подолання шляхом застосування перекладацьких трансформацій.

Методи дослідження: порівняльний метод, контрастивний аналіз, метод перекладацьких трансформацій, семантичний та компонентний аналіз, дескриптивний метод.

У **теоретичній частині** досліджується сутність перекладу як особливого виду мовленнєвої діяльності, проблема еквівалентності перекладу, сучасні підходи до визначення перекладацьких трансформацій, їх класифікації та роль у досягненні адекватності перекладу. Особлива увага приділена аналізу причин, що зумовлюють необхідність застосування трансформацій, впливу узусу, мовних норм та структурних відмінностей англійської, німецької й української мов.

У **практичній частині** розглядаються особливості публіцистичного стилю та його вплив на перекладацькі рішення. Проаналізовано основні типи лексичних трансформацій, що використовуються під час перекладу англійськомовних публіцистичних текстів, а також специфіку перекладу лексики та граматичних конструкцій у німецькомовних текстах. Здійснено порівняльний аналіз уживання лексико-

граматичних засобів у двох мовах та визначено трансформації, які найчастіше застосовують перекладачі задля досягнення комунікативної еквівалентності.

Теоретична новизна роботи полягає у систематизації поглядів на перекладацькі трансформації та проведенні порівняльного аналізу лексико-граматичних труднощів перекладу публіцистичних текстів англійською та німецькою мовами, а також у визначенні факторів, що впливають на вибір трансформацій у контексті міжкультурної комунікації.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його результатів у навчальному процесі під час підготовки перекладачів, викладанні курсів із теорії та практики перекладу, а також у роботі практикуючих перекладачів, які здійснюють переклад публіцистичних текстів. Матеріали можуть бути використані для розробки методичних рекомендацій щодо оптимального застосування лексико-граматичних трансформацій.

Ключові слова: ПЕРЕКЛАД, ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ СТИЛЬ, ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ, АДЕКВАТНІСТЬ, МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ.

SUMMARY

Diploma paper: 83 p., 60 sources.

The object of research: the process of translating publicistic texts from English and German.

The subject of research: lexical and grammatical features, difficulties, and translation transformations that arise when translating publicistic literature from English and German into Ukrainian.

The purpose of the research: to conduct a comprehensive analysis of lexical and grammatical difficulties in translating publicistic texts from English and German, and to determine effective ways of overcoming them through the use of translation transformations.

Research methods: comparative method, contrastive analysis, method of translation transformations, semantic and component analysis, descriptive method.

The theoretical section examines translation as a specific type of linguistic activity, the problem of translation equivalence, modern approaches to defining translation transformations, their classifications, and their role in achieving translation adequacy. Special attention is paid to the analysis of the reasons that necessitate the use of transformations, the influence of linguistic usage (*usus*), language norms, and structural differences between English, German, and Ukrainian.

The practical section focuses on the features of the publicistic style and its influence on translation decisions. It analyses the main types of lexical transformations used in the translation of English-language publicistic texts, as well as the specifics of translating vocabulary and grammatical constructions in German-language texts. A comparative analysis of lexical and grammatical means in both languages is conducted, and the transformations most frequently used by translators to achieve communicative equivalence are identified.

The scientific novelty of the research lies in the systematisation of views on translation transformations and in the comparative analysis of lexical and grammatical difficulties in translating publicistic texts from English and German. It also lies in identifying the factors that influence the choice of transformations in the context of intercultural communication.

The practical value of the research consists in the possibility of applying its results in the educational process when training translators, in teaching courses on the theory and practice of translation, as well as in the work of practising translators who work with publicistic texts. The materials can be used to develop methodological recommendations on the optimal use of lexical and grammatical transformations.

Keywords: TRANSLATION, TRANSLATION TRANSFORMATIONS, PUBLICISTIC STYLE, LEXICAL FEATURES, GRAMMATICAL FEATURES, EQUIVALENCE, ADEQUACY, INTERCULTURAL COMMUNICATION.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКЕ ПОНЯТТЯ	10
1.1. Переклад як вид перекладацької діяльності.....	10
1.2. Проблема еквівалентності перекладу	19
1.3. Визначення поняття «трансформація» в сучасній теорії перекладу	27
1.4. Причини, що зумовлюють необхідність застосування перекладацьких трансформацій.....	30
1.5. Перекладацькі трансформації як контекстуальні синоніми закономірних (регулярних) відповідників	40
Висновки до розділу 1	50
РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ	52
2.1. Характеристика публіцистичного стилю.....	52
2.2. Основні типи лексичних трансформацій та їх переклад в англomовних текстах	58
2.3. Особливості перекладу лексичних трансформацій на матеріалі німецької мови	67
Висновки до розділу 2	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації та інтенсивного розвитку інформаційних технологій переклад набуває особливого значення як засіб міжкультурної комунікації. Публіцистична література є одним із найдинамічніших видів текстів, оскільки вона оперативно реагує на соціально-політичні, культурні та економічні події у світі. Завдяки цьому публіцистичні тексти виступають не лише джерелом інформації, а й засобом впливу на громадську думку. Саме тому переклад публіцистичних матеріалів потребує не лише високої мовної компетенції, але й глибокого розуміння прагматичних та стилістичних особливостей мови оригіналу.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що публіцистичні тексти характеризуються значною варіативністю лексико-граматичних структур, використанням елементів експресивності, емоційності та культурно маркованих одиниць. Передача цих особливостей засобами української мови становить одну з найскладніших проблем сучасного перекладознавства. Вивчення лексико-граматичних проблем перекладу таких текстів є важливим для забезпечення адекватності та точності перекладу, а також для підвищення якості міжкультурної комунікації.

Мета роботи полягає у комплексному аналізі лексико-граматичних труднощів перекладу публіцистичних текстів англійською та німецькою мовами українською та визначенні ефективних шляхів їх подолання.

Завдання дослідження полягає у тому, щоб дослідити теоретичні засади вивчення особливостей перекладацьких трансформацій, зокрема проаналізувати поняття перекладу, еквівалентності та адекватності, а також визначити сутність і класифікацію перекладацьких трансформацій. Проаналізувати на практиці проблему застосування перекладацьких трансформацій під час перекладу публіцистичних текстів англомовних та німецькомовних авторів, визначивши найбільш уживані лексичні та граматичні трансформації та особливості їх функціонування.

Об'єктом дослідження є процес перекладу публіцистичних текстів з англійської та німецької мов.

Предметом дослідження виступають лексико-граматичні особливості, труднощі та трансформації, що виникають під час перекладу публіцистичної літератури зазначеними мовами.

Наукова новизна роботи полягає у здійсненні порівняльного аналізу лексико-граматичних проблем перекладу публіцистичних текстів з англійської та німецької мов, а також у визначенні закономірностей застосування перекладацьких трансформацій з метою досягнення комунікативної еквівалентності перекладу.

Теоретичне значення дослідження полягає у розширенні теоретичної бази перекладознавства в аспекті лексико-граматичних трансформацій та удосконаленні класифікації труднощів перекладу публіцистичних текстів. Отримані результати можуть бути використані для подальших наукових досліджень у галузі теорії та практики перекладу.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів у навчальному процесі при викладанні дисциплін, пов'язаних із теорією перекладу, стилістикою та практикою перекладу публіцистичних текстів. Матеріали дослідження можуть бути корисними для студентів-філологів, перекладачів-практиків, а також усіх, хто займається перекладом засобів масової інформації.

Отже, обрана тема має як наукове, так і практичне значення, оскільки її результати сприятимуть глибшому розумінню механізмів перекладу публіцистичних текстів, формуванню перекладацької компетентності та вдосконаленню якості міжмовної комунікації.

Апробація основних положень цього дослідження проводилася на III Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених «Наука в епоху соціокультурних змін: реалії та перспективи», що відбулася 24 жовтня 2025 року. На конференцію були представлені тези на тему «Types of lexicogrammatical transformations in the translation of publicistic literature».

РОЗДІЛ 1 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКЕ ПОНЯТТЯ

1.1. Переклад як вид перекладацької діяльності

Переклад - це безсумнівно дуже давній вид людської діяльності. Як тільки в історії людства утворилися групи людей, мови яких відрізнялися одна від одної, з'явилися і "білінгви" що допомагали спілкуванню між "різномовними" колективами. З виникненням писемності до таких усних перекладачів - "товмачів" - приєдналися і перекладачі письмові, що перекладали різні тексти офіційного, релігійного і ділового характеру. Із самого початку переклад виконував найважливішу соціальну функцію, роблячи можливим міжмовне спілкування людей. Поширення письмових перекладів відкрило людям широкий доступ до культурних досягнень інших народів, уможливило взаємодію і взаємозбагачення літератур і культур. Знання іноземних мов дозволяє читати в оригіналі книги на цих мовах, але вивчити навіть одну іноземну мову вдається далеко не кожному, і жодна людина не може читати книги на всіх чи хоча б на більшості літературних мов. Тільки переклади зробили доступними для всього людства геніальні твори Гомера і Шекспіра, Данте і Гете.

Переклади зіграли важливу роль у становленні і розвитку багатьох національних мов і літератур. Нерідко перекладені твори передували появі оригінальних, розробляли нові мовні і літературні форми, виховували широкі кола читачів. Мови і література західноєвропейських країн багатьом зобов'язані перекладам із класичних мов. Переклади займали значне місце в давньоруській літературі, відігравали важливу роль у становленні вірменської, грузинської і багатьох інших літератур з багатовіковою історією. Менш вивчений, але не менш значний внесок перекладачів у культуру арабського Сходу, Індії, Китаю, інших країн Азії [38, 23].

Переклад - це складне багатогранне явище, окремі аспекти якого можуть бути предметом дослідження різних наук. У рамках перекладознавства вивчаються психологічні літературознавчі, етнографічні й інші сторони перекладацької діяльності, а також історія перекладацької діяльності в тій чи іншій країні.

У залежності від предмета дослідження можна виділити психологічне перекладознавство (психологію перекладу), літературне перекладознавство (теорію

художнього чи літературного перекладу), етнографічне перекладознавство, історичне перекладознавство і т.д. Провідне місце в сучасному перекладознавстві належить лінгвістичному перекладознавству (лінгвістиці перекладу), що вивчає переклад як лінгвістичне явище. Окремі види перекладознавства доповнюють один одного, прагнучи до всебічного опису перекладацької діяльності [43, 7].

Переклад - це також вид мовного посередництва, що цілком орієнтований на іншомовний оригінал. Переклад розглядається як іншомовна форма існування повідомлення, що міститься в оригіналі. Міжмовна комунікація, що здійснюється за посередництвом перекладу, найбільшою мірою відтворює процес безпосереднього мовного спілкування, при якому комуніканти користуються тією ж самою мовою. Подібно тому як у процесі мовного спілкування на одній мові тексти для того, що говорить і для слухача визначаються комунікативно рівноцінними і поєднуються в єдине ціле, так і текст перекладу визнається комунікативно рівноцінним тексту оригіналу. Задача перекладу - забезпечити такий тип міжмовної комунікації, при якому створений текст мовою Рецептора (на "мові перекладу") міг би виступати в якості повноцінної комунікативної заміни оригіналу й ототожнюватися Рецепторами перекладу з оригіналом функціональному, структурному і змістовному відношенні [1, 18].

Реальна перекладацька діяльність здійснюється перекладачами в різних умовах; перекладні тексти дуже різноманітні за тематикою, мовою, жанровою приналежністю; переклади виконуються в письмовій чи усній формі, до перекладачів висуваються неоднакові вимоги по відношенню до точності і повноти перекладу і т.д. Окремі види перекладу потребують від перекладача особливих знань і умінь. Усі ці розходження, якими б значними вони не здавалися, не змінюють сутності перекладацького процесу, його загально лінгвістичної основи. Будь який вид перекладу залишається, насамперед, перекладом із усіма його особливостями, обумовленими співвідношенням мов. Поряд із загальними рисами, обумовленими єдиним лінгвістичним механізмом перекладацької

діяльності, окремі види перекладу можуть мати і важливі специфічні особливості: модифікувати процес перекладу, надавати особливого значення досягненню еквівалентності на вищому рівні, чи, навпаки, допускати відхилення від максимально можливого ступеня значеннєвої спільності, включати деякі елементи адаптивного транскодування і т.п. Ці особливості викликають необхідність наукової класифікації видів перекладацької діяльності (видів перекладу) і детального вивчення специфіки кожного виду.

Існують дві основних класифікації видів перекладу: за характером перекладних текстів і характером мовних дій перекладача в процесі перекладу. Перша класифікація пов'язана з жанрово-стилістичними особливостями оригіналу, друга - із психолінгвістичними особливостями мовних дій у письмовій і усній формі.

Жанрово-стилістична класифікація перекладів в залежності від жанрово-стилістичних особливостей оригіналу обумовлює виділення двох функціональних видів перекладу: художній (літературний) переклад і інформативний (спеціальний переклад) [24, 9].

Художнім перекладом називається переклад здобутків художньої літератури. Художнім перекладом іменується вид перекладацької діяльності, основна задача якого полягає в породженні на мові перекладу мовного здобутку, здатного робити художньо-естетичний вплив на мову оригіналу.

Інформативним перекладом називається переклад текстів, основна функція яких полягає в повідомленні якихось подій, а не в художньо - естетичному впливі на читача. До таких текстів відносяться всі матеріали наукового, ділового, суспільно-політичного, побутового й іншого характеру. Сюди ж варто віднести і переклад багатьох детективних (поліцейських) розповідей, описів подорожей, нарисів і тому подібних творів, де переважає чисто інформаційне оповідання* Психолінгвістична класифікація перекладів,

що враховує спосіб сприйняття оригіналу і створення тексту перекладу, підрозділяє перекладацьку діяльність на письмовий переклад і усний переклад.

Письмовим перекладом називається такий вид перекладу, при якому мовні здобутки, поєднані в акті міжмовного спілкування (оригінал і текст перекладу), виступають у процесі перекладу у виді фіксованих текстів, до яких перекладач може неодноразово звертатися. Це дає можливість перекладачу повторно сприймати частини перекладного тексту, зіставляти їх з відповідними частинами перекладу, вносити в текст перекладу будь-які необхідні зміни до пред'явлення перекладу Рецептору, тобто до завершення процесу перекладу. Класичним прикладом письмового перекладу є такий переклад, коли перекладач сприймає оригінал очами у вигляді письмового тексту і створює текст перекладу також у виді письмового тексту. (Звідси і сама назва - письмовий переклад.)

Усний переклад - це вид перекладу, при якому оригінал і його переклад виступають у процесі перекладу в нефіксованій формі, що визначає однократність сприйняття перекладачем частин оригіналу і неможливість наступного зіставлення чи виправлення перекладу після його виконання.

Класичним прикладом усного перекладу є такий переклад, коли перекладач сприймає оригінал в акустичній формі ("на слух") і в усній формі вимовляє свій переклад. При усному перекладі створення тексту перекладу може відбуватися або паралельно сприйняттю оригінала, або після того, як завершиться сприйняття оригінала. Відповідно розрізняють два підвиди усного перекладу: синхронний і послідовний.

Синхронний переклад - це спосіб усного перекладу, при якому, перекладач, слухаючи мову оратора, практично одночасно (з невеликим відставанням у 2 - 3 сек.) проговорює переклад. Як правило, синхронний переклад здійснюється з застосуванням технічних засобів, у спеціальній кабіні, де мова оратора подається перекладачу через навушники, а сам перекладач говорить у мікрофон, звідки переклад транслюється для

Рецепторів. Завдяки такому пристрою голос перекладача не заважає йому слухати оригінал. Різновидом синхронного перекладу є так зване «шепотіння», коли перекладач знаходиться не в кабіні, а поруч з Рецептором і повідомляє йому переклад напівголосно за допомогою навушників і мікрофона чи без них. Синхронний переклад – складний підвид усного, оскільки він вимагає від перекладача уміння одночасно виконувати різнорідні мовні дії: слухати на одній мові, перекладати на іншу мову і говорити цією мовою, не відстаючи при цьому від темпу мови оратора. Синхронізація всіх трьох дій пов'язана з великою роботою пам'яті, напруженою увагою, необхідністю здійснювати мовну компресію, прогнозувати наступні частини оригінала, корегувати не виправдані прогнози, приймати миттєві рішення тощо.

Послідовний переклад-це спосіб усного перекладу, при якому перекладач починає перекладати після того, як оратор закінчив всю промову або якусь її частину. Розмір перекладної частини промови може бути різним: від окремого висловлювання до тексту значного обсягу, що оратор вимовляв 20-30 і більше хвилин. Цей вид перекладу вимагає утримання в пам'яті перекладача змісту значних сегментів оригіналу, протягом тривалого часу до моменту початку перекладу. Якщо обсяг оригіналу перевищує кілька висловлювань, то перекладач у процесі сприйняття оригіналу веде запис ключових моментів змісту, що допомагає йому відновити в пам'яті прослухане повідомлення.

Розкриваючи специфіку окремого підвиду перекладу, спеціальна теорія перекладу вивчає три ряди факторів, що повинні враховуватися при описі перекладів цього типу. По-перше, сама по собі приналежність оригіналу до особливого функціонального стилю може впливати на характер перекладацького процесу і вимагати від перекладача застосування особливих методів і прийомів. По-друге, орієнтованість на подібний оригінал може визначити стилістичні характеристики тексту перекладу, а, отже, і необхідність вибору таких мовних засобів, що характеризують аналогічний функціональний стиль вже в мові перекладу. І, нарешті, у результаті взаємодії цих двох факторів можуть виявлятися власне перекладацькі особливості, пов'язані як із

загальними рисами і розходженнями між мовними ознаками аналогічних функціональних стилів у мові оригіналу і мові перекладу, так і з особливими умовами і задачами перекладацького процесу цього типу. Іншими словами, спеціальна теорія перекладу вивчає вплив на процес перекладу мовних особливостей визначеного функціонального стилю в мові оригіналу, аналогічного йому функціонального стилю в мові перекладу і взаємодії цих двох рядів мовних явищ [25, 105].

Багато зарубіжних вчених ділилися своїми думками стосовно визначення явища «переклад». Відомий французький мовознавець Ж.Мунен одним із перших звернувся до перекладацької проблематики. В своїх фундаментальних творах «Теоретичні проблеми перекладу» (1963 р.), в книзі «Теорія та історія перекладу» (1965 р.), в багаточисленних статтях і доповідях, які пізніше ввійшли до збірки «Лінгвістика і переклад» (1976 р.), вчений розглядає широке коло питань, які розкривають зв'язок мовознавства з теорією перекладу.

«Переклад – це мовний контакт і одночасно явище білінгвізма. Але цей особливий випадок білінгвізма на перший погляд може здатися нецікавим в силу того, що він відхиляється від норми. Хоча переклад і є беззаперечним явищем мовного контакту, його слід було б описувати як крайній, статистично рідкісний випадок, коли супротив звичним наслідкам білінгвізма він є свідомішим та більш організованим. Це випадок, коли білінгвіст свідомо веде боротьбу з кожним проявом відхилення від лінгвістичної норми, з проявами інтерференції...»

Вчений вказує на те, що «до перекладу (особливо в області театрального мистецтва, кіно та інтерпретації), звичайно ж, належать відверто нелінгвістичні, екстралінгвістичні аспекти. Але кожна перекладацька діяльність містить цілий ряд (перекладацьких) аналізів та операцій, які відносяться власне до лінгвістики, та які прикладна лінгвістична наука може роз'яснити точніше і краще, аніж простий ремісницький емпіризм. Інакше кажучи, переклад подібно медицині залишається мистецтвом, але мистецтвом, яке має наукове підґрунтя.

Німецька та англійська мови належать до флективних та аналітичних мов (тобто мови, в яких відношення між словами в реченні виражені не формами слів, а за допомогою службових частин мови, інтонації та порядку слів тощо).

Флексія – спосіб утворення граматичних форм слів шляхом зміни їхніх закінчень або звуків основи; змінне при відмінюванні або дієвідмінюванні закінчення слова.

Весь пізнавальний досвід і його класифікацію можна виразити кожною існуючою мовою. Там, де відсутнє поняття або слово, можна урізноманітнити та збагатити термінологію шляхом слів-запозичень, кальок, неологізмів, семантичних зсувів та, на кінець, за допомоги парафраз. Навіть такі протирічні на перший погляд парафрази, як *electrical horse-street car* = електрична кінка, (перша назва трамваю) означає по-простому електричний аналог кінки...

Відсутність у мові перекладу якого-небудь граматичного явища зовсім не означає неможливості точної передачі всієї понятійної інформації, яка наявна у першотворі.

Німецький лінгвіст, представник лейпцизької школи Отто Каде зробив великий внесок у розвиток лінгвістичної теорії перекладу. Для Отто Каде характерна фундаментальність і широта наукових уподобань. Досвідчений перекладач і викладач перекладу, він цікавився проблемами як письмового, так і усного синхронного перекладу, займався загальнотеоретичними питаннями та окремими типами перекладацьких відповідників, вивчав зв'язки перекладознавства з лінгвістикою, теорією комунікації та суспільними науками.

Перекладацьким концепціям Отто Каде притаманні логічність та послідовність. Учений старається надати теорії перекладу об'єктивного характеру, для чого в перекладі необхідно виділити такі фактори, які б були не випадковими, а закономірними, і вивчення яких дало б поштовх до обґрунтованих теоретичних узагальнень. Пошук цих факторів наштовхнув Отто Каде на комунікативний підхід до вивчення перекладу: розгляд перекладу як важливої складової двомовної комунікації, діячі якої володіють

різними мовними кодами. Під час такої комунікації перекладач виконує троїстську функцію: отримувача повідомлення МО – ланки перекодування – відправника повідомлення МП. Як і при одномовній комунікації, спілкування відбувається за допомоги системи мовних знаків, які посідають граматичні, семантичні та прагматичні значення.

Отто Каде робить висновок: об'єктивні процеси перекладу визначаються насамперед факторами, котрі витікають із особливостей мов, а інші фактори носять випадковий характер. Звідси слідує, що в основі перекладу знаходяться саме лінгвістичні фактори, а теорія перекладу є часткою прикладної лінгвістики [6, 13-20].

Також хочу звернути увагу на висловлювання Білоуса Олександра Миколайовича - український автор, який написав більше 110 наукових статей та навчально-методичних посібників з теорії та практики перекладу, лінгвістики тексту, практичної граматики німецької мови.

«Серед численних суперечливих принципів перекладу існує один беззаперечний: переклад має бути точним (= високий ступінь відповідності об'єктивним даним, дійсності) або повноцінним (= який відповідає певним вимогам, у якому сповна виявляється необхідна ознака, якість). Але виникає дивна річ – саме цей принцип, що на перший погляд не потребує доказів та вважається аксіомою, є в перекладацькій практиці одним з найбільших витоків непорозумінь та недоречностей.

При більш детальному розгляді ми з'ясуємо, що це, на перший погляд, чітке поняття – “точність (повноцінність)” – заключає в собі безліч різнорідних елементів, які важко узгодити, а подекуди, й суперечать одне одному. Якщо перекладач не зможе обмежитися у виборі елементів перекладу, не зуміє окинути оком весь матеріал, абстрагуючись від нього, – він заплутається у деталях і потерпить фіаско.

З ним трапиться те, що й з художником, котрий, змальовуючи з натури дерево, розпочне вимальовувати всі листочки та гілочки, замість того щоб прагнути правдивого

зображення характеру малюнка в цілому. Він, перекладач, прагнучи досягти точності, може в цьому випадку настільки відійти від першотвору, що в перекладі зовсім зникне будь-яка схожість з останнім» [6, 97].

Дуже влучно М.О. Білоус порівнює перекладача з художником: надмірна увага до деталей може зруйнувати цілісність зображення. Справжня точність перекладу полягає не у буквальному відтворенні кожної дрібниці, а у передачі загального змісту, духу та стилю оригіналу.

1.2. Проблема еквівалентності перекладу

Розуміння закономірностей людського спілкування має велике значення для сучасності, тому що комунікативні процеси становлять важливу сторону життєдіяльності людства. Специфіка перекладу як особливого виду діяльності полягає в повній відповідній заміні тексту оригіналу текстом перекладу. Але у зв'язку з невідповідністю окремих елементів у мовах оригіналу й перекладу, відмінностями у граматичних будовах мов, стилістичними особливостями повна відповідність неможлива. Тож для позначення характеру та взаємовідношення між вихідним текстом і цільовим текстом вживаються терміни «адекватність» та «еквівалентність». У контексті здійснюваного дослідження вважаємо за необхідне дати визначення терміну «переклад». Вітчизняний дослідник В. Балахтар трактує його як відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми, яка досягається цілісним відтворенням ідейного змісту оригіналу в характерній для нього стилістичній своєрідності на іншій мовній основі [23, 29].

Французький гуманіст, поет і майстер перекладу Е. Доле вважав, що перекладач повинен дотримуватись таких основних принципів:

- в ідеалі розуміти зміст тексту перекладу й наміри автора, праці якого перекладає;
- досконало володіти обома мовами перекладу;
- уникати дослівного перекладу;

- застосовувати під час перекладу загальноновживані форми
- мовлення;
- не лише правильно вибирати і розташовувати слова
- у реченні, але й передавати загальні враження, які передає зміст оригіналу [24, 187].

У 1790 р. англійський дослідник А. Тайлер теж висунув основні вимоги, яких мають дотримуватись перекладачі під час перекладу, зокрема такі:

- 1) переклад повинен повністю передавати зміст оригіналу;
- 2) стиль і манера перекладу мають відповідати першоджерелу;
- 3) переклад повинен досить легко читатися – як оригінал

[24, 190].

Хочу зауважити, що ці принципи не втратили своєї значущості й в умовах сьогодення, хоча вони і видаються нам очевидними. Різними науковцями було запропоновано широке коло дефініцій понять «адекватність» та «еквівалентність». Одні вважають їх синонімами, інші – взаємно поглинаючими, а треті – взаємовиключними поняттями.

Феномен «адекватність» у більшості своїх визначень має оціночний, навіть нормативний характер, однак точаться суперечки щодо його вживання, оскільки він інколи вживається як синонім, інколи замість, часом на противагу пов'язаному терміну еквівалентність. Варто зауважити, що коли ці два терміни вживаються поряд, адекватність, як правило, стосується більш вільного, менш абсолютного співвідношення текстів оригіналу та перекладу, ніж еквівалентність.

Адекватний переклад – відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови. Адекватний переклад враховує і змістову, і прагматичну еквівалентність, не порушуючи при цьому жодних норм, є точним і без усіляких неприпустимих

перекручень. Одним із головних завдань перекладача є створення адекватного перекладу.

Міжмовна еквівалентність є одним із базових і складних питань теорії перекладу, адже саме ступінь еквівалентності двох різномовних текстів дозволяє нам судити про успішність перекладу. Велика кількість лінгвістів – як вітчизняних, так і зарубіжних, вважали розкриття поняття перекладацької еквівалентності центральною проблемою теорії перекладу і тому приділяли йому значне місце в своїх працях.

У теорії перекладу еквівалентність – це збереження відносної рівності змістовної, змістової, семантичної, стилістичної й функціонально-комунікативної інформації, що міститься в оригіналі й перекладі. Доцільно особливо підкреслити, що еквівалентність оригіналу і перекладу – це насамперед спільність розуміння інформації, що міститься в тексті, включаючи й ту, що впливає не тільки на розум, але й на почуття реципієнта, та яка не лише експліцитно виражена в тексті, але й імпліцитно віднесена до підтексту. Еквівалентність перекладу залежить також від ситуації породження тексту оригіналу і його відтворення в мові перекладу [23, 177]. Таке трактування еквівалентності відбиває повноту і багаторівність цього поняття, пов'язаного з семантичними, структурними, функціональними, комунікативними, прагматичними, жанровими та іншими характеристиками. Причому всі зазначені в дефініції параметри повинні зберігатися в перекладі, але ступінь їх реалізації буде різний залежно від тексту, умов і способу перекладу.

Еквівалентність перекладу оригіналу завжди поняття відносне, і рівень відносності може бути дуже різним. Ступінь зближення з оригіналом залежить від багатьох чинників: від майстерності перекладача, від особливостей мов і культур, що зіставляються, епохи створення оригіналу і перекладу, способу перекладу, характеру перекладних текстів тощо.

Головне в будь-якому перекладі – це передача змістової інформації тексту. Одне з головних завдань перекладача полягає в максимально повній передачі змісту оригіналу, і, як правило, фактична спільність змісту оригіналу й перекладу дуже значна.

Розрізняють потенційно досяжну еквівалентність, під якою розуміється максимальна спільність змісту двох різномовних текстів, що допускається через різницю мов, на яких створені ці тексти, і перекладацьку еквівалентність, тобто реальну змістову близькість текстів оригіналу і перекладу, що досягається перекладачем у процесі перекладу. Межею перекладацької еквівалентності є максимально можливий (лінгвістичний) ступінь збереження змісту оригіналу під час перекладу, але в кожному окремому перекладі змістова близькість до оригіналу різного ступеня й різними способами наближується до максимального.

Вибір рівня, на якому встановлюється еквівалентність, визначається специфічною для даної ситуації конфігурацією мовних і позамовних чинників, від яких залежить процес перекладу. Як вже можна зрозуміти поняття еквівалентності є за своєю суттю нормативним поняттям. Відхилення від ієрархії рівнів еквівалентності призводять до порушень перекладацької норми, що отримали назву буквального та вільного перекладу [23, 86].

Таблиця 1.1

Рівень еквівалентності		Типи інваріанта			
		Синтаксичний	Компонентний	Референціальний	Прагматичний
Синтаксичний		+	+	+	+
Семантичний	Компонентний	-	+	+	+
	Референціальний	-	-	+	+
Прагматичний		--	-	-	+

Для загальної характеристики результатів перекладацького процесу, окрім таких термінів, як «адекватний переклад» та «еквівалентний переклад», використовуються також такі поняття, як «точний переклад», «буквальний переклад» і «вільний переклад».

Адекватним називається переклад, який забезпечує прагматичні завдання перекладацького акту на максимально можливому для досягнення цієї мети рівні еквівалентності, дотримуючись жанрово-стилістичних вимог до текстів цього типу і відповідаючи суспільно визнаній конвенційній нормі перекладу. У нежорсткому вживанні «адекватний переклад» – це «гарний» переклад, який виправдовує очікування й надії комунікантів та осіб, що оцінюють якість перекладу.

Еквівалентним називається переклад, який відтворює зміст іншомовного оригіналу на одному з рівнів еквівалентності. Під змістом оригіналу розуміється вся інформація, що передається, включно з денотативним, конотативним значеннями та прагматичним потенціалом тексту. Будь-який адекватний переклад має бути еквівалентним, але не кожний еквівалентний переклад буде адекватним.

Точним називається переклад, у якому еквівалентно відтворена лише предметно-логічна частина змісту оригіналу за можливих відхилень від жанрово-стилістичної норми. Точний переклад може бути визнаним адекватним, якщо завдання перекладу зводиться до передання фактичної інформації про оточуючий світ. Еквівалентний переклад завжди має бути точним, а точний переклад – лише частково еквівалентним.

Буквальним є переклад, який відтворює комунікативно нерелевантні (формальні) елементи оригіналу, внаслідок чого викривляється реальний зміст оригіналу. Буквальний переклад не є адекватним і припускається лише у тому разі, коли перед перекладачем поставлене прагматичне завдання відтворити в перекладі формальні особливості побудови висловлювання в оригіналі. У такому разі буквальний переклад

може супроводжуватися поясненнями або адекватним перекладом, який розкриває дійсний зміст оригіналу.

Вільним називається переклад, який виконано на нижчому рівні еквівалентності, ніж той, якого можна досягти за цих умов перекладацького акту. Вільний переклад може бути адекватним, якщо він відповідає іншим нормативним вимогам перекладу і не пов'язаний з істотними втратами в переданні змісту оригіналу.

У текстах перекладів виділяються чотири основних типи помилок, які відіграють неоднакову роль під час оцінювання якості перекладу:

1. Помилки, що грубо викривляють зміст оригіналу. Такі помилки призводять до того, що переклад відображає зовсім іншу ситуацію, і фактично дезінформують слухача. Вони, як правило, виникають унаслідок неправильного розуміння перекладачем змісту певного уривка оригіналу.

Наведемо один з прикладів. У відомому романі Г.Фаллади “Вовк серед вовків” один із персонажів, спілкуючись з молодою дівчиною, розповідає їй, що він листується зі своїм товаришем, який проживає у Греції, у місті Гайдар-Паша, після чого він запитує її, а та відповідає:

- „Wissen Sie, wo Haidar-Pascha liegt?“

- „Wie soll ich das wissen? Ich will doch nicht Steisstrommlerin werden!“ (f Steisstrommlerin = зневажл. вчителька).

У перекладі цей обмін репліками звучить так:

- Чи знаєте ви, де знаходиться Гайдар-Паша?

- Звідки мені знати? Я ж не збираюся в одаліски до султана.

(одаліска – служниця або наложниця в гаремі)

Мабуть, перекладач не зрозумів, що означає слово *Steisstrommlerin* (вульгарний синонім слова *Schullehrer* те ж саме, що і другий вульгарний синонім *Arschpauker*). Тому зміст сказаного молодою дівчиною у перекладі повністю перекручений. Її репліку слід було перекладсти дуже просто:

- Звідки мені знати? (Або: Навіщо це мені знати?) Я ж не збираюся стати училкою! [22, 187].

2. Помилки, що призводять до неточної передачі смислу оригіналу, але не викривляють його повністю. Як наслідок, у перекладі описується та сама ситуація, що й в оригіналі, але її окремі частини або деталі перекладаються не досить точно. Такі помилки, як правило, виникають унаслідок неточного розуміння значення окремих слів в оригіналі чи неправильної оцінки перекладачем ступеня відповідності значень термінів у двох мовах. Як приклад такої помилки можна навести неправильну передачу назви періоду часу в такому висловлюванні:

He was one of the best British football players in 1930's. – Він був у 1930 р. одним із найкращих футболістів в Англії. Перекладач не звернув уваги на формант множини під час найменування року в оригіналі, який показує, що мається на увазі не один рік, а ціле десятиріччя – тридцять років.

3. Помилки, які не порушують загального змісту оригіналу, але не знижують якості тексту перекладу внаслідок відхилення від стилістичних норм, використання маловживаних у цьому типі текстів одиниць, зловживання іншомовними запозиченнями або технічними жаргонізмами тощо. Такі помилки в багатьох випадках не впливають на загальну оцінку якості перекладу. Вони можуть по-різному оцінюватися окремими експертами, викликати розбіжності, інколи взагалі не визнаватися як помилки.

В цьому прикладі ми можемо побачити, що мовний посередник зловживає транслітерацією:

- Willy lässt weiteren Kúmmel anfahren. Nach einer Weile vermissen wir Eduard. Er taucht eine halbe Stunde später schwitzend wieder auf und beteuert, spaziergegangen zu sein. Der Kúmmel tut allmählich seine Wirkung.

(E.M.Remarque. Der schwarze Obelisk)

- Віллі знову замовляє кюммель. За кілька хвилин зникає Едуард. Він з'являється за пів години, спітнілий, і запевняє, що ходив на прогулянку. Поступово кюммель справляє свій вплив.

(E.M. Ремарк. Чорний обеліск)

Таємний для багатьох читачів напій кюммель – є не що інше, як горілка з тмином. Залишається лише гадати, чому перекладач не перевів саме так, що було б зрозумілим для читачів. [22, 189]

4. Порушення обов'язкових норм мови перекладу, які не впливають на еквівалентність перекладу, але свідчать про недостатнє володіння перекладача цією мовою чи його нездатністю долати вплив мови оригіналу. Помилки цього типу дають підстави судити про загальномовну культуру та грамотність перекладача.

Для перекладача важливе володіння всім лексичним матеріалом мови, всім набором фонових знань, і кількість цих фонових знань тим більша, чим більше розходження між культурами. Тому з метою досягнення еквівалентності перекладу, тобто збереження прагматичного потенціалу оригіналу, під час перекладу використовуються певні перекладацькі прийоми.

Сфера діяльності перекладача – це своєрідне неподільне ціле: мова – культура – людина, використовуючи мову як засіб комунікації, перекладач покликаний здійснювати комунікацію між окремими людьми на основі знань і розуміння мов і культур. Без знання культурного середовища жодна комунікація неможлива взагалі.

А отже, поняття адекватність поєднує передачу стилістичних і експресивних відтінків оригіналу, а еквівалентність орієнтована на відповідність створюваного внаслідок міжмовної комунікації тексту визначеним параметрам, що задаються оригіналам. Інакше кажучи, еквівалентність – це відношення результатів двох комунікативних актів – первинного і вторинного, а також завжди відомою мірою націлена на ідеальний еталон; має на увазі вичерпну передачу змісту оригіналу на всіх семіотичних рівнях і в повному обсязі його функцій чи стосовно до того чи іншого семіотичного рівня. Проблеми адекватності та еквівалентності набувають особливої актуальності, їх співвідношення в кожному акті перекладу визначається вибором стратегії, яку обирає перекладач на підставі низки факторів, що створюють перекладацьку ситуацію (мета перекладу, тип тексту, цільова аудиторія).

1.3. Визначення поняття «трансформація» в сучасній теорії перекладу

Переклад – один із найскладніших видів розумової діяльності людини. Відколи люди розпочали розмовляти різними мовами, усний і письмовий переклади стали незамінними засобами подолання мовного бар'єру – в економічних відносинах, військово-політичній експансії та мирних подорожах, у контексті культурного обміну й розвитку філософії, науки, літератури, релігії тощо [23, 5].

У процесі перекладу відбувається взаємодія представників двох мовних і лінгвокультурних спільнот, що володіють різним світосприйняттям і певним фондом культурної спадщини: фоновими знаннями, мовним етикетом, морально-естетичними нормами тощо [26, 13]. Тож процес перекладу не є простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої, а включає низку культурних і лінгвопрагматичних особливостей, із якими перекладач повинен бути обізнаним. Одним із прийомів, які дають перекладачам змогу долати міжмовні та міжкультурні труднощі, є трансформації [2, 5].

Термін «трансформація» запозичено з трансформаційної граматики. У різних працях з теорії перекладу найчастіше його можна зустріти в словосполученні

«перекладацькі трансформації» – тобто способи перетворення елементів вихідного тексту в процесі перекладу, які не тільки забезпечують адекватність передачі змісту, але й також адаптують його до мовно-культурних особливостей цільової аудиторії [23, 129]. Визначення поняття «перекладацька трансформація», однак, не є однозначним через різноманіття підходів і поглядів на процес перекладу. У цій роботі я буду посилаючись на загально визнане, подане у лінгвістичній енциклопедії О. О. Селіванової, трактування цього терміну, адже воно точно та лаконічно передає його сутність:

Трансформація – основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні призначеної для передачі інформації [51, 148].

Але на сучасному етапі розвитку мовознавства та перекладознавства ще не існує єдиного, загальноприйнятого визначення терміна «перекладацькі трансформації». Проте існує низка поглядів і формулювань, які дають змогу охарактеризувати це явище. Наприклад як зазначають Т. Кияк, А. Науменко та О. Огуй, «перекладацька трансформація реалізується в тексті перекладу за допомогою відповідних засобів (особливих прийомів щодо визначення мовних засобів, необхідних для адекватного перекладу), які допомагають зберегти риси авторського стилю при відповідному відтворенні змісту тексту перекладу» [27, 494]. Перекладацькі трансформації допомагають перекладачеві передати оригінальний стиль автора, використовуючи відповідні мовні засоби цільової мови

А О. Селіванова зазначає, що перекладацькі трансформації – «це перетворення, модифікація форми, або змісту і форми, зокрема, з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладного тексту» 51, 456]. Отже, перекладач здійснює такі зміни, щоб переклад викликав у читачів таку саму реакцію й передавав такий самий зміст, як і оригінал, але з урахуванням особливостей іншої мови

На вибір трансформації впливають як лінгвістичні, так й екстралінгвістичні фактори, адже кожна мова має свою структуру, засади й принципи, і в кожній мовній спільноті існують норми мовної поведінки. І саме ця невідповідність між мовою оригіналу та мовою перекладу спонукає перекладача використовувати еквівалентні міжмовні трансформації [23, 129].

Не існує загальної думки і щодо питання класифікації трансформацій. Одні науковці розподіляють їх за типами, інші – за рівнями, на яких відбуваються видозміни. Єдине, із чим усі дослідники погоджуються, те, що будь-який поділ є досить умовним. Це пов'язано з тим, що деякі трансформації можна застосувати лише комплексно, тобто вони завжди переплітатимуться.

Німецька та англійська мови належать до однієї мовної групи – германської гілки індоєвропейської мовної родини. Вони мають спільне походження, що полегшує вивчення та розуміння одна одної, однак, з іншого боку, певні відмінності в граматичній і лексичній системах обох мов із плином часу все ж таки розвинулися. Мовна пара німецька-англійська вважається однією з найважливіших у світі сучасних комунікацій, оскільки ці мови мають значний вплив як у сфері бізнесу та технологій, так і в гуманітарних науках і культурному обміні. Німеччина та англійські країни, як-от США й Велика Британія, роблять потужний вклад у світову економіку. Розвиток перекладацьких студій на матеріалі цих мов сприятиме тіснішій співпраці та взаєморозумінню між державами, а також відкриватиме нові економічні, технологічні, культурні та освітні можливості.

Окрім того, вражає роль німецько-англійського перекладу у сфері машинного перекладу. Хоча у світі існує понад 5000 мов, мовна пара німецька-англійська є найуживанішою у цій галузі. На одній із найважливіших щорічних зустрічей дослідників автоматизованого перекладу – Конференції з машинного перекладу (Conference on Machine Translation) – німецько-англійські напрацювання займають важливе місце [24, 175].

При перекладі з німецької на англійську та навпаки слід опиратися на власне розроблений поділ перекладацьких трансформацій на чотири основні групи: лексичні, граматичні (морфологічні та синтаксичні), семантичні, стилістичні, а також додаткову – трансформації змішаного типу або комплексні: лексико-граматичні та лексико-семантичні. Перевагу надано саме такій класифікації, оскільки вона охоплює три лінгвістичні аспекти – лексичний, граматичний і семантичний, а також відокремлює у формальну категорію функційно-стильові засоби мови. Проте детально у моїй роботі ми розглянемо лише лексичні та граматичні трансформації.

Отже, питання перекладацьких трансформацій досі залишається актуальним, проте не уніфікованим явищем. Оскільки міжнародна комунікація надзвичайно важлива в сучасному глобальному світі, видаються доволі перспективними подальші дослідження адекватності перекладу та способів його досягнення.

1.4. Причини, що зумовлюють необхідність застосування перекладацьких трансформацій

Поняття еквівалентності є базовим в перекладацькій теорії. Коли говорять, що фраза на вихідній мові і її переклад еквівалентні один одному, мається на увазі, перш за все, їх семантична еквівалентність, тобто співвіднесеність з однією і тією ж предметною ситуацією. А. Д. Швейцер розрізняє два види семантичної еквівалентності – компонентний і денотативний [58, 118]. Враховуючи, що при перекладі ми маємо справу зі змістом, тобто одним із семантичних компонентів мовної одиниці, можна сказати, що семантична еквівалентність досягається завдяки наявності в тексті вихідної мови і мови перекладу одних і тих же сем. У цьому випадку тексти перебувають у відношенні компонентної семантичної еквівалентності. Другий вид семантичної еквівалентності (денотативний) пов'язаний з явищем мовної вибірконості. Суть її полягає в тому, що один і той самий предмет і предметна ситуація можуть бути описані з різних боків за допомогою різних ознак. На відміну від компонентного рівня семантичної еквівалентності, на рівні денотативної еквівалентності спостерігається семантична

розбіжність між вихідним текстом і текстом перекладу. Відношення еквівалентності в даному випадку базується на прирівнюванню різних, але співвіднесених з однією і тією ж предметною ситуацією семантичних компонентів.

Таким чином, для досягнення семантичної еквівалентності потрібні різноманітні перекладацькі перетворення (трансформації або заміни). На рівні компонентної еквівалентності в основному використовуються трансформації, що стосуються граматичної структури висловлювання. Рівень денотативної еквівалентності вимагає більш складних лексико-граматичних трансформацій, що призводять також до зміни у семантичній структурі висловлювання.

Необхідно визначити, в чому полягає сутність перекладацьких трансформацій і з якою метою їх застосовують.

Одне з основних правил, яких повинен неодмінно дотримуватися перекладач, стосується граматичного буквализму, тобто збереження граматичних структур або форм оригіналу в тексті перекладу.

Кожна мова – це глибоко самобутнє і специфічне явище, і очікувати частих збігів не доводиться. Порівняльний аналіз перекладів виявляє поряд з мовними одиницями іноземних мов, що мають одиничні або суттєві відповідності в мові перекладу, і такі лексичні та граматичні одиниці, для яких в ній немає прямих відповідників.

Одиниці вихідної мови, що не мають постійних відповідників у мові перекладу, називаються безеквівалентними. Безеквівалентними граматичними одиницями можуть бути як окремі морфологічні форми, наприклад, герундій, так і частини мови, наприклад, артикль, чи синтаксичні структури, наприклад, абсолютні конструкції. При перекладі існування безеквівалентних граматичних одиниць не викликає особливих труднощів. Вибір граматичної форми при перекладі залежить не тільки і не стільки від граматичної форми оригіналу, скільки від її лексичного наповнення, тобто від характеру і значення лексичних одиниць, які отримують у вислові певне граматичне оформлення. Відмінності

в такому оформленні, як правило, не є перешкодою для встановлення відносин еквівалентності між висловами в оригіналі і в перекладі. Саме в таких випадках дуже часто вдаються до процесу трансформації перекладу. Трансформаційний переклад полягає в передачі значення безеквівалентної одиниці за допомогою однієї з граматичних трансформацій, які поряд з лексичними трансформаціями застосовуються при здійсненні процесу перекладу.

Кожна перекладацька трансформація є мотивованою, тобто викликана тією чи іншою причиною. Однак досить часто, незважаючи на те, що при перекладі, здійснюючи ті чи інші заміни, перекладач не зовсім усвідомлює, з якою метою він це зробив, тобто зазвичай текст трансформується на інтуїтивному рівні.

Встановлено, що мотиви і причини використання перекладацьких трансформацій кожен лінгвіст бачить по-своєму. Перекладач сприймає витікаючу від відправника інформацію у вигляді конкретних проявів мови. Саме в цих мовних проявах і реалізується комунікативний намір. Отже, перекладачеві необхідно так перетворити мовленнєвий твір однієї мови в мовний твір іншої, щоб передати комунікативний намір відправника. Важливою вимогою є точність у перекладі, яка повинна визначатися не дослівною відповідністю між одиницями двох мов, а функціональною тотожністю. Точним може вважатися лише такий переклад, який забезпечує тотожність функції мовленнєвого твору при еквівалентності смислового оригіналу та його транслята. Таким чином, трансформації використовуються перекладачем для того, щоб текст перекладу був також функціонально тотожним початковому тексту [45, 88].

Отже, причинами перекладацьких трансформацій є суттєві розбіжності комунікативних компетенцій носіїв вихідної мови і носіїв мови, на яку перекладають, і необхідність вдосконалити їх заради досягнення рівноцінності регулятивного впливу вихідного тексту і тексту перекладу.

Стрелковський Г.М. виокремлює п'ять факторів, які визначають вибір того чи іншого перетворення:

- 1) Не збігається обсяг понять у різних мовах.
- 2) Необхідно дотримуватися норм мови перекладу.
- 3) Не є можливим поєднувати слова в мові перекладу за моделями вихідної мови.
- 4) Необхідно дотримуватися стилістичних норм мови перекладу.
- 5) Не збігаються узуси (мовна традиція, яка склалася, або традиційне вживання слова) [52, 221].

Саме тут важливим є поняття узусу, яке безпосередньо впливає на вибір і реалізацію перекладацьких трансформацій.

Мовленнєву норму «узус» вивчав дослідник О.М. Білоус, який пояснив чому використання узуальних варіантів мовлення сприяє успіху перекладчеві.

Мовленнєва норма (узус) являє собою ще один фільтр, який слідує за фільтром мовної норми та відсіює такі види неправильного вживання, які мають абсолютний характер, оскільки те, що протирічить мовній нормі, є неправильним завжди, і не може бути такого, що б вислів, некоректний у нормативно-мовному відношенні в одному випадку, виявився б коректним у якомусь іншому.

Узус, навпаки, “відфільтровує” продукти мовної системи не за критерієм “правильно-неправильно”, а за критерієм “більш вживаний – менш вживаний” (більш переважний – менш переважний). Термін узус походить від латинського *usus*, яке означає “користування, вживання, звичай”.

Свої звичаї і традиції є і в мовленнєвому спілкуванні людей. В однаковій ситуації про один і той же предмет можна сказати по-різному. Наприклад, стосовно ціни на ринку

можна запитати: “ Скільки коштують Ваші яблука?” або “ Яка ціна Ваших яблук?”. Ці варіанти питань не тільки правильні з погляду норми української мови, але й узуальні, тобто відповідають узусу, оскільки типові для українців при спілкуванні на тему про ціни. Вас також зрозуміють і дадуть відповідь на ваше питання, якщо ви запитаете про ціну інакше, наприклад: “ В яку ціну Ваші яблука?” або “Що Ви хочете (просите) за свої яблука?” або “Ваші яблука дорого коштують?”. Всі ці фрази також правильні з точки зору норм української мови, але деякі з них менш узуальні, тобто менш типові для цієї ситуації спілкування, де вживаються.

Отже, узус – це правила ситуативного використання мови. Він відображає мовленнєві звички і традиції даного мовного колективу. Використання узуальних варіантів мовлення сприяє успіху мовленнєвого спілкування та навпаки. Одною з головних причин того, що ми часом не зовсім добре розуміємо іноземців, які говорять українською чи російською мовою, полягає у тому, що вони вживають надмірну кількість неuzuальних фраз та словосполучень. Про розбіжність узусів різних мовних колективів можна судити хоча б за стандартними українськими та німецькими написами та вивісками:

Довідкове бюро - Auskunft

Від себе (напис на дверях) - Drücken

До себе (напис на дверях) - Ziehen

Обережно, пофарбовано - Frisch gestrichen

Стоп-кран - Notbremse

Відчинено з...до - Öffnungszeiten von...bis

Службовий вхід - Zutritt nur für Personal

Фактор розбіжності узусу перекладач повинен завжди враховувати [22, 136].

Існує багато причин, що викликають лексичні трансформації, і повністю охопити всі причини немає ніякої можливості. Тому ми обмежимо свій вибір лише деякими основними причинами, що викликають необхідність такого типу трансформацій.

Першою причиною, що викликає лексичні трансформації, є різні ознаки одного й того ж явища чи поняття в різних мовах, де відображено бачення світу, властиве даній мові, вірніше, носіям даної мови, що неминуче створює труднощі при перекладі.

Порівняємо, наприклад, glasses і окуляри. У англійському слові виділяється матеріал, з якого зроблений предмет, а в українській - його функція: другий ока (очі).

Або: Hot milk with skin on it. Гаряче молоко з пінкою. Дане явище дійсності асоціюється в англійській мові з шкірою, шкіркою, що покриває тіло або плід, тоді як у українській мові в основу значення слова покладено результат кипіння - пінка з'являється, коли молоко кипить і піниться.

Другою причиною, що викликає лексичні трансформації, є різниця у смислового обсязі слова. Немає абсолютно однакових слів в МО і МП.

При аналізі семантичної структури прикметника mellow відразу впадає в очі, що воно є багатозначним словом і може визначати дуже широке коло предметів і понять: плоди, вино, ґрунт, голос, людину. Кожна сфера його вживання відповідає окремим значенням. Але кожному значенню, в свою чергу, відповідають по два або більше українських слова. Так, перше значення - стиглий, м'який, солодкий, соковитий (про фрукти); друге значення - 1. витриманий, старий ; 2. приємний на смак (про вино); третє значення - подобрілий, пом'якшуючийся з віком (про людину); четверте значення - м'який, соковитий , густий (про голос і фарбах); п'яте значення - 1. пухкий; 2. родючий, жирний (про ґрунт); шосте значення , розмовне - веселий , підпилий (про людину).

Контекстуальне значення слова багато в чому залежить від характеру семантичного контексту, від семантики поєднаних з ним слів.

Третьою причиною, що викликає необхідність у лексичних трансформаціях, є розходження в сполучуваності. Слова знаходяться у визначених для даної мови зв'язках. Важливо відзначити, що сполучуваність слів має місце у випадку сумісності охоплюючих ними понять. Ця сумісність в різних мовах, очевидно, буває різною, і те, що можливо в одній мові, є неприйнятним в іншій.

У кожній мові є свої типові норми сполучуваності. Кожна мова може породжувати нескінченну кількість нових поєднань, зрозумілих для людей, що говорять на ньому і не порушують його норм. У кожній мові існує коло звичайних, сталих традиційних поєднань, які не збігаються з відповідним колом поєднань в іншій мові,

Наприклад: *trains run* - поїзди ходять, *rich feeding* - рясна їжа.

1. *The air was rich with the scent of the summer flowers* (P. Johnson). - Повітря було напоєне ароматом літніх квітів.

2. *Labour Party protests followed sharply on the Tory deal with Spain*. - За повідомленням про угоду консервативного уряду з Іспанією негайно пішов протест лейбористської партії.

Чим ширше семантичний обсяг слова, тим ширше його сполучуваність, завдяки цьому воно може вступати в найрізноманітніші зв'язки. Це в свою чергу допускає широкі можливості його передачі у перекладі, різні варіанти перекладу.

При перекладі з української мови на англійську чи будь-яку іншу мову причина, що спонукає до використання перекладацьких трансформацій, найчастіше полягає у властивому англійській мові баченні світу і, відповідно, явищем мовної вибірковості. При перекладі має місце не тільки контакт двох мов, а й зіткнення двох культур.

Описуючи конкретну предметну ситуацію англійською мовою можна обрати іншу, ніж в українській мові відправну точку в описі, використовувати інший предикат або конфігурацію ознак. Для неї, зокрема, характерним є переважне використання

дієслівних форм. Українській мові, навпаки, властиве широке використання опредмечених дій і ознак, що виявляється в більш частому, ніж в англійській мові, використанні іменників.

Перекладацька трансформація – це різновид значних і незначних змін у структурній формі мовної одиниці, що здійснюються з метою досягнення вірності та точності перекладу. Перекладацька трансформація застосовується тоді, коли перетворення деяких семантичних мовних одиниць мови оригіналу є неможливим, або через експертну оцінку, або через несумісність виражальних мовних засобів. Перекладацька трансформація застосовується тоді, коли неможливо перетворити смислові мовні одиниці мови оригіналу або зберегти засоби вираження смислових мовних одиниць з метою максимального збереження стилю мови оригіналу [24, 54]. Очевидно, що не всі смислові одиниці потребують структурних перетворень у процесі перекладу, а значна частина з них може бути передана мовою перекладу без будь якого втручання до форми, змісту і структури вихідного тексту, тобто без змін або з незначними змінами.

Відтак, перекладацька трансформація – це прийом, який може бути використаний професіоналами, у тому випадку, коли певні одиниці не мають мовного/граматичного еквівалента або не можуть бути використані в певному контексті.

Перекладацькі трансформації допомагають досягти еквівалентності перекладу та подолати розбіжності між мовами оригіналу та перекладу. У сучасному перекладознавстві залежно від характеру мовних одиниць цільової мови, перекладацькі трансформації поділяють на лексичні, граматичні та лексико-граматичні (коли трансформація зачіпає як лексичне, так і граматичне значення одиниці). Перекладацькі трансформації зачіпають як лексичні, семантичні, так і граматичні одиниці мови оригіналу, або здійснюють перехід від лексичних до граматичних одиниць чи навпаки).

Аналізуючи класифікацію перекладацьких трансформацій, варто зазначити, що фахівці в галузі теорії перекладу досі не знайшли спільного компромісу як щодо визначення самого поняття «трансформація», так і щодо єдиної класифікації цих перекладацьких прийомів. Як наслідок, на сьогодні науковцями запропоновано значну кількість класифікацій, які більшою чи меншою мірою відрізняються одна від одної.

Так, О.В. Петрашик використовує таку класифікацію перекладацьких трансформацій: перекладацька транскрипція та транслітерація, калькування та лексико-семантичні заміни: конкретизація, генералізація. До граматичних трансформацій у поданій класифікації включаються такі морфологічні та синтаксичні трансформації: синтаксична еквівалентність (прямий переклад), -поділ речення на частини, злиття речень, граматичні заміни [45].

Проте, більшість вітчизняних учених класифікують перекладацькі трансформації на три типи: граматичні, лексичні та лексико-граматичні (комбіновані). До лексичних трансформацій відносять транскрипцію, транслітерацію, калькування, лексико-семантичні заміни (генералізація, конкретизація та модуляція). Під час перекладу до лексичних елементів мови оригіналу вносяться певні зміни з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних та прагматичних характеристик, а також з урахуванням норм мови перекладу та мовних традицій країни перекладу.

У межах граматичних виокремлюють синтаксичне уподібнення, прямий переклад, членування речення, об'єднання речень та граматичні заміни. У якості комплексних трансформацій подаються антонімічний переклад (який у класифікації В.І. Карабана має кілька видів), переміщення, вилучення, додавання, компенсація втрат при перекладі та експлікація [26].

Аналіз теоретичних праць підтвердив недостатню дослідженість граматичних характеристик художнього мовлення. Тому погоджуємося з думкою А.В. Сітко про те, що «у перекладознавчих розвідках, навіть тих, що висвітлюють лінгвістичні аспекти

перекладу, зосереджено увагу на проблемах відтворення лише окремих синтаксичних явищ, у той час як найбільший комплекс граматичних проблем перекладу пов'язаний саме з розумінням синтаксичної структури та комунікативної семантики речень» [50, 8]. Граматичні трансформації можуть бути повними або частковими, залежно від того, чи змінюється структура речення повністю або лише частково. У багатьох випадках ці процеси також супроводжуються заміною частин мови.

Слід зазначити, що використання перекладацьких трансформацій в основному визначається двома основними чинниками: об'єктивними та суб'єктивними. Перетворення, які залежать від об'єктивних факторів, в основному пов'язані з культурними відмінностями, які існують між двома мовами. Суб'єктивні причини включають брак часу в процесі перекладу та особистий стиль перекладача. Варто також додати, що існує дві умови для конверсії. Одна з них базується на стабільній міжмовній відповідності, а інша – на контексті. Так, основними факторами, які впливають на використання трансформацій на граматичному рівні, є: синтаксична функція речення, його лексичне наповнення, семантична структура, контекст речення а також експресивно-стилістична функція речення. Перекладацькі трансформації варто використовувати тоді, коли неможливо змінити семантику мовної одиниці вихідної мови або коли спосіб вираження семантичних мовних одиниць зберігається з метою максимального збереження стилю вихідної мови.

Оскільки метою перекладу, є «не приганяння тексту під чиєсь сприйняття, а збереження змісту, функцій, стильових, стилістичних, комунікативних і художніх цінностей оригіналу. І якщо ця мета буде досягнута, то й сприйняття перекладу в мовному середовищі перекладу буде відносно рівним сприйняттю оригіналу в мовному середовищі оригіналу» [46, 274].

Отже, головне завдання перекладача під час здійснення перекладу полягає у досягненні семантичної еквівалентності тексту оригіналу та тексту перекладу. Для виконання цього завдання необхідно застосовувати різноманітні перекладацькі

перетворення, а на рівні компонентної еквівалентності – трансформації. Причина, що викликає потребу у використанні трансформацій впливає з того, що кожна мова має свою власну, своєрідну структуру, і цей чинник необхідно враховувати під час перекладу.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що застосування перекладацьких трансформацій зумовлене об'єктивними факторами — відмінностями мовних систем і культурних кодів, різними стилістичними й прагматичними завданнями тексту. Вони виступають невід'ємним засобом досягнення адекватності перекладу, оскільки забезпечують точність відтворення змісту, збереження стилістичного забарвлення та відповідність перекладу мовному узусу цільової аудиторії.

1.5. Перекладацькі трансформації як контекстуальні синоніми закономірних (регулярних) відповідників

Перекладацькі трансформації є технічні прийоми перекладу, які перебувають у заміні регулярних її відповідностей нерегулярними (контекстуальними), і навіть мовні висловлювання, одержувані внаслідок застосування таких прийомів.

Трансформовані вирази, за деякими ознаками структури та значення, що відрізняються від закономірних відповідностей, проте, у певному контексті можуть виступати як їхні контекстуальні синоніми.

Застосування трансформацій як прийомів має бути мотивовано тим, що вони забезпечують у цьому контексті більший еквівалентність, ніж будь-яка з можливих регулярних відповідностей. У зв'язку з цим, перш ніж перейти до більш детальної характеристики трансформацій та мотивів їх застосування, доцільно перерахувати основні різновиди регулярних (закономірних) відповідностей. Назвемо ці різновиди:

1) поодинокі та варіантні відповідності на рівні слів, стійких словосполучень та речень, зафіксовані у двомовних словниках (з урахуванням усієї словникової статті). Порівн.: Tagung f 1. з'їзд; конференція; 2. засідання (з'їзду тощо); сесія; die Tagung

пленум; auswärtig 1. зовнішній, зовнішній; ..2. іногородній; чужоземний; іноземний. Vertrag м договір, контракт; угода; конвенція; дизель проп цей; цей; справжній; останній; stattfinden отд. відбутися, мати місце; відбуватися; In der Kürze liegt die Würze. остан. Чим коротше, тим краще.

2) не зафіксовані у словниках відповідності, які можуть виводитися з урахуванням значення компонентів складних і похідних слів.

3) не зафіксовані у загальних словниках відповідності, які встановлюються за допомогою спеціальних словників.

4) не зафіксовані відповідності, що визначаються за періодичною та спеціальною літературою, а також за допомогою фахівців.

5) не зафіксовані двомовними словниками мовні синоніми, тобто. одиниці, за набором смислових ознак, що не відрізняються від закономірних відповідностей. Подібні синоніми можуть виявлятися:

- на основі активного запасу слів перекладача або через звернення до словників. Так, до відповідностей, названих у пункті 1) можуть бути додані такі синоніми: Tagung «нарада», auswärtig «закордонний», Vertrag «угода», stattfinden «проходити». In der Kürze liegt die Würze, «Короткість - сестра таланту» та ін.
- через використання різних словотвірних елементів російської, за необхідності з опорою на словники. СР: синоніми до «старий» - «старенький», «старий», «застарілий», «застарілий» та ін.
- шляхом використання синонімічності деяких споконвічних і запозичених слів. СР: Grundlage "основа", але і "базис", "фундамент"; wirksam «дієвий», а й «ефективний»; Lage «становище», «обстановка», а й «ситуація»; prüfen «перевіряти», «розглядати», а й «контролювати»; Leiter «керівник», а й «директор»; umweltfreundlich «не забруднює середовище», а й

«екологічний» і навпаки: Effektivität «ефективність», а й «продуктивність», «віддача»; stabil "стабільний", але і "надійний", "міцний", "безвідмовний"; Kooperation «кооперація», «кооперування», а й «співпраця»;

б) Граматичні відповідності вважаються закономірними, якщо вони максимально можливої для російської мови ступеня наближаються до значень відповідних форм і конструкцій німецької мови.

Розбіжності формою при максимально можливої близькості значень що неспроможні кваліфікуватися як трансформації: neue Informationen (мн.ч.) - нова інформація (од.ч.); Fragen beantworten (вин.п.) відповідати на запитання (прийменник). Ich höre mein Herz schlagen. Я чую, як б'ється моє серце (конструкція з підрядним).

У цих або подібних до них випадках іншого способу висловити відповідне значення просто не існує. Такі відповідності іноді називають псевдотрансформаціями.

Мотиви застосування трансформацій

Прагнення досягти за допомогою трансформацій вищого ступеня еквівалентності, ніж це дозволяє використання регулярних відповідностей, практично означає прагнення уникнути деяких негативних наслідків, які б виникли при застосуванні регулярних відповідностей у певних контекстах. У цьому сенсі мотивами застосування трансформацій можуть бути:

1) Прагнення уникнути порушення норм сполучуваності одиниць у мові перекладу, про буквализм:

- Seine Rede vor dem Bundestag. Його виступ у бундестагу (на засіданні бундестагу) (Букв.: Його виступ перед бундестагом.).
- Initiative für Stabilität und gute Nachbarschaft у Südostasien. Ініціатива, спрямована на досягнення стабільності та добросусідства у Південно-

Східній Азії. (Букв.: Ініціатива для стабільності та доброго сусідства у Південно-Східній Азії.).

2) Прагнення ідіоматизувати переклад, тобто. використовувати вирази та конструкції, найбільш уживані в українській мові у певних контекстах, ситуаціях, стилістичних різновидах текстів:

Kampf für Frieden und Abrüstung, vor allem auf nuklearem Gebiet – боротьба за мир та роззброєння, насамперед ядерне. Ministerien und andere zentrale Staatsorgane - міністерства та відомства. Ich begrüße auch die Presse. - Вітаю також і представників преси. Учасники конференції обговорюють питання зміцнення співпраці у справі охорони природи.

3) Необхідність подолання міжмовних відмінностей в оформленні однорідних членів пропозиції (наприклад, у зв'язку з відмінностями в управлінні та поєднанні таких членів пропозиції): - Рада міністрів керує діяльністю таких органів координує та координує.

- Про це свідчить те, що сталося в Белграді і після нього. Die Entwicklung der Produktivkräfte stellt immer größere, spezifischere und kostspieligere Anforderungen. - Розвиток продуктивних сил висуває все більш масштабні та специфічні завдання, що вимагають зростання витрат.

4) Прагнення уникати чужих словотворчих моделей: Drogen-Tote - eine Tageserscheinung - смерть як наслідок наркоманії - повсякденне явище; stoppt die Sternenkrieger – зупинити стратегів «зоряних війн»; die Besten unseres Volkes-найкращі представники нашого народу

5) Прагнення уникнути неприродності, неестетичності деяких повторів, громіздкості, неясності та нелогічності виразу: die objektiv stärkste Kraft – об'єктивно найбільш впливова сила (Букв.: найсильніша сила); für den Frieden in der Welt через мир у всьому світі (Букв.: світ у світі)

6) Прагнення (де це допустимо за умовами контексту) до більш компактного варіанта перекладу. Така компресія тексту перекладу компенсує його неминуче збільшення деяких інших відрізках: *Das stellen wir in Rechnung.* - Це ми враховуємо. (Букв.: Це ми беремо до уваги.); *die führenden Vertreter dieser Staaten* – керівники цих держав; *das Auswärtige Amt*-МЗС; *die Bundesrepublik Deutschland*-ФРН

7) Прагнення донести до читача перекладу важливу фонову інформацію або зняти надлишкову: *der Artikel in der Zeitung „Trud“* – стаття у «Праці»; *Deutsche Staatsoper Unter den Linden*-Німецька державна опера на вулиці (проспекті) Унтер-ден-лінден

8) Прагнення відтворити гру, що важко передається, слів, образність та інші стилістичні фігури: *Diskussion ist übertrieben.* - Власне, назвати це дискусією було б перебільшенням. Всі виступи - блискуча суміш лженаучності і чистої безглуздості.

Основні типи трансформацій

Перелік закономірних відповідностей конкретних мовних одиниць може у деяких випадках становити досить значний ряд, проте кількість потенційно можливих контекстуально-мовних відповідностей незрівнянно більше. Це залежить як від самих контекстів, так і від творчих здібностей того чи іншого перекладача. Діяльність досвідченого перекладача вибір контекстуально мовних відповідностей здійснюється значною мірою інтуїтивно. Початківцю перекладачеві в процесі пошуку нормального варіанта, мабуть, доцільно використовувати як опору набір основних типів трансформацій, які застосовують професійні перекладачі.

Не претендуючи на повноту і системність охоплення відомих прийомів перекладу, які ми називаємо трансформаціями, наведемо приклади найважливіших з них, підрозділивши їх на трансформації граматичні та лексико-семантичні (останні стосуються кількості слів та їх значень).

А. Основні види граматичних трансформацій

1) Додавання граматикалізованих одиниць, наприклад спілок, займенників тощо: das geistig-kulturelle Leben – духовне та культурне життя; Elektronik/Elektrotechnik-електротехніка та електроніка

2) Опущення граматикалізованих елементів:

Vize-Vorsitzender der FDP та Außenminister der BRD-заступник голови ВДП, міністр закордонних справ ФРН

3) Заміни граматичних форм частин мови (коли вони факультативні):

- - Форми числа: das hohe Entwicklungstempo-високі темпи розвитку; mit dem Ziel des höchsten Ergebnisses – з метою досягнення найвищих результатів
- - Форми часу: Nach dem Plan entsteht hier ein Stadion. - За планом тут буде збудовано стадіон.
- - застави: Der Präsident verkündet (діє. застава) den Verteidigungszustand. - Стан оборони оголошується (страдат. застава) президентом.
- -ступенів порівняння: Wichtige Exportartikel sind...- Найважливішими статтями експорту є...

4) Заміни частин мови: Produktion von mehr (порівняє ступінь прислівника) hochwertigen Konsumgütern-збільшення (віддіб. істот.) випуску високоякісних товарів народного споживання; der tendenzielle (прикметник) Anstieg der Arbeitslosigkeit-тенденція (іст.) зростання безробіття; die demokratischen (прикметник) Schriftsteller-письменники-демократи (частина складного слова)

5) Заміни однієї синтаксичної конструкції на іншу:

Wissenschaftliche Erkenntnisse schnell wirksam zu machen (інфінітивна конструкція) tritt immer mehr in den Vordergrund. - Зростання значення набуває якнайшвидшого впровадження наукових досягнень (субстантивна конструкція).

б) Факультативні зміни порядку дотримання слів, їх частин, членів речення, конструкцій та речень:

diese Methode - метод цей; eine Klassenfrage - питання класове; eigentlich globale Fragen - глобальні по суті питання

7) Зміна кількості та типів пропозицій:

Це партії і течії дуже широкого спектру - від консервативних до соціал-реформістських.

Б. Основні види лексико-семантичних трансформацій

Лексико-семантичні трансформації є ті чи інші відхилення від регулярних відповідностей з погляду лексичного складу або значення одиниць оригіналу:

1) Додавання слів, словосполучень та речень:

die Zusammenarbeit in Wissenschaft und Technik – співпраця в галузі науки та техніки; - Ми приступаємо до вирішення нових завдань. Betriebe und Genossenschaften des Gebiets - підприємства та кооперативи, розташовані на даній території

2) Опущення лексичних елементів:

in der Zeitung „Segodnja” – у газеті «Сьогодні»; Das stellt einen offenen Vertragsbruch dar. - Це - явне порушення договору.

3) Лексичне розгортання, тобто. використання замість слова-словосполучення з тим самим основним значенням: Darüber streitet man immer noch heftig. - Про це все ще точаться гострі суперечки; die Pflege der Kultur - дбайливе ставлення до культури

4) Лексичне згортання, тобто. використання замість словосполучення - слова без істотної зміни значення:

Der Titel des Referats heißt...- Доповідь озаглавлена...; die Sozialistische Partei Österreichs – СПА; arme Leute – бідняки.

5) Стилiстична нейтралiзацiя - мотивоване зняття експресивного, емоцiйно-оцiнчного, образного чи функцiонально-стилiстичного вiдтiнку: Spitzenleistungen - передовi досягнення; Damit verdienen wir keine goldene Nase. - На цьому ми не розбагатiємо.

6) Стилiстична спецiалiзацiя - мотивоване використання замість стилiстично-нейтрального засобу елемента з експресивним, емоцiйно-оцiнним, образним або функцiонально-стилiстичним вiдтiнком: weil-бо; solche Tagungen – подiбнi наради; in einigen Länder – у низцi країн.

7) Стилiстична компенсацiя – додавання експресiї замість втраченої в iншому мiсцi пропозицiї, уривка або всього тексту:

Der Maschinenbau prägt in bedeutendem Maße das Gesicht unserer Wirtschaft („prägt“ – експресивно, „das Gesicht“ – нейтрально). - Машинобудування багато в чому визначає зовнішність економіки нашої країни («визначає» - нейтрально зі втратою експресії, «зовнішність» - експресивно з компенсацією втраченої експресії).

8) Генералiзацiя - заміна видового поняття родовим, найменування підкласу - найменуванням всього класу:

Dieser Abriß (нарис) findet allgemeines Interesse. - Ця робота викликає загальний iнтерес. Der Gast fliegt morgen nach Paris. - Завтра гiсть вiд'їжджає до Парижа.

- до певної мiри до генералiзацiї можна також вiднести заміну частин словосполучень, що виражають це поняття, найменуванням збiрного поняття: junge Menschen – молодь; Mädchen und Jungen - молодь
- як прояв крайнього ступеня генералiзацiї можна розглядати заміну слова або виразу на займенник (прономiналiзацiю) або вказівний прислiвник: Leipzig. У Leipzig findet die traditionelle Dokumentarfilmwoche statt. - Лейпциг. Тут триває традицiйний тиждень документальних фiльмiв.

9) Конкретизація – заміна родового поняття видовим, найменування класу – найменуванням одного з підкласів: *Entwicklung der Arbeits-und Lebens*

- різновидом конкретизації, певне, вважатимуться заміну загального (збірного) поняття його складовими:

Jugendliche - юнаки та дівчата; *Gaststätten* - ресторани та кафе; *Werkstätige* - робітники та службовці

- як особливий прояв конкретизації можна розглядати заміну займенника чи вказівного прислівника конкретним словом чи виразом:

in diesem Jahr – у поточному році; *in dieser Verfassung* - у цій конституції;

solche Tagungen – подібні наради. *Die Lebensbedingungen auf dem Lande gleichen sich denen der Stadt an.* – Умови життя на селі зближуються з міськими умовами. *Das höchste Organ der Genossenschaft ist die Vollversammlung. Ihre Beschlüsse sind für alle Mitglieder verbindlich.* Вищим органом кооперативу є загальні збори. Рішення зборів обов'язкові всім членів кооперативу.

10) Зміщення – заміна одного видового поняття іншим у рамках загального родового поняття: *das tragende Prinzip* – провідний принцип. *Das Netz der Gesundheitseinrichtungen wird immer dichter.* - Мережа медичних закладів розширюється

11) Смысловий (логічне) розвиток - використання замість цього елемента дійсності іншого, що з першим щодо нерозривного зв'язку. Практично йдеться про заміни в рамках відносин: причина - наслідок, процес (дія) - результат, частина - ціле, суб'єкт діяльності - інструмент - продукт діяльності, предмет - його функція - його властивість і т.п.

12) Антонімічний переклад через антонім ключового слова при одночасному додаванні або знятті заперечення: *oft* - нерідко (додавання заперечення до антоніма); *eine offene Aggression* -неприкрита агресія; *einen Krieg verhindern* -не допустити війни

13) Конверсивна заміна - заміна цього відношення елементів описуваної ситуації на протилежне. Така заміна зазвичай здійснюється шляхом використання відповідних слів - конверсивів, зміни порядку слів та синтаксичної функції слів у реченні:

Gold ist teurer als Silber. - Срібло дешевше за золото («дешевше» - конверсив слова «дорожче», змінено порядок слів).

Wir stehen vor der gleichen Aufgabe. Перед нами стоїть те саме завдання (підлягає → доповнення, доповнення → підлягає).

14) Цілісне перетворення - корінна зміна способу опису ситуації, заміна образу, що включають кілька важко розмежовуються трансформацій:

Die Firma steht gegenwärtig auf der Kippe. -Ця фірма знаходиться зараз напередодні краху. (Букв.: «...стоїть вістря».)

Застосування трансформацій під час перекладу цілісного тексту

Використовуючи під час перекладу опору на наведені вище типи трансформацій, слід пам'ятати:

- реально застосовувані трансформації може бути комплексними, тобто одночасно граматичними, лексичними та семантичними, причому деякі лексико-семантичні трансформації не завжди буває легко розмежувати;
- деякі трансформації у зв'язку з їх частим використанням у практиці різних перекладачів можуть набувати статусу регулярних міжмовних відповідностей, тому не завжди можна чітко розмежувати трансформації та закономірні відповідності;
- за перекладачем залишається право певного вибору з низки можливостей у межах комунікативно-еквівалентного перекладу.

Оскільки вибір варіантів перекладу, зокрема застосування трансформацій, залежить не тільки від норм мови перекладу, а й від стилістичних особливостей

конкретного тексту, на етапі доперекладного аналізу тексту оригіналу виявляються основні стильові риси останнього, які у процесі перекладу поруч із іншими чинниками грають роль регуляторів застосування трансформацій.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дипломної роботи було розглянуто теоретичні засади поняття перекладацьких трансформацій як одного з ключових інструментів у перекладацькій діяльності. Встановлено, що переклад — це складний і багатогранний процес, який виходить за межі простої заміни слів із мови оригіналу на слова мови перекладу. Він передбачає глибоке осмислення змісту тексту, урахування культурного контексту, норм і особливостей обох мов.

Проблема еквівалентності перекладу є центральною для сучасної перекладознавчої теорії. В умовах міжмовної асиметрії досягнення повної еквівалентності не завжди можливе шляхом використання регулярних відповідників. Саме тому важливим засобом досягнення адекватності й точності перекладу виступають перекладацькі трансформації.

Було з'ясовано, що перекладацькі трансформації — це не виняток або ознака відхилення від норми, а цілком закономірний і необхідний інструмент, який дає змогу перекладачеві адаптувати вихідний текст до мовних, стилістичних та культурних норм мови перекладу. Трансформації дозволяють зберігати зміст, логіку, експресивність, а також комунікативну мету оригіналу навіть у тих випадках, коли пряма передача неможлива.

Серед основних причин, що зумовлюють використання трансформацій, виділено:

- прагнення уникнути буквального перекладу (буквалізму) та порушення норм словосполучуваності;
- необхідність адаптації до стилістичних та жанрових особливостей тексту;
- подолання граматичних і лексичних відмінностей між мовами;
- уникнення логічної або стилістичної незграбності;
- прагнення до компактності, чіткості й природності висловлювання;
- збереження або компенсація образності, емоційності та інших стилістичних засобів.

Також було розглянуто феномен контекстуальних синонімів закономірних відповідників, які, попри формальну відмінність від стандартних перекладацьких рішень, дозволяють гнучко й точно передавати зміст у межах конкретного контексту.

Отже, перекладацькі трансформації є невід'ємною складовою професійного перекладу, забезпечуючи баланс між формальною точністю та змістовною адекватністю, що є основою якісного перекладацького продукту.

РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

2.1. Характеристика публіцистичного стилю

Розглядаючи перекладацькі трансформації, важливо враховувати не лише лексичні чи граматичні особливості тексту, а й його функціональний стиль. Публіцистичний стиль, який широко використовується у засобах масової інформації та громадських виступах, має власні характерні риси, знання яких є необхідним для точного та адекватного перекладу. Тому для повного розкриття теми дослідження варто детально зупинитися на комплексній характеристиці публіцистичного стилю.

Публіцистика (від латинського *publicus* - суспільний) - вид літератури, присвяченій обговоренню важливих для суспільства питань (політичних, економічних, моральних, питань культури, виховання, повсякденного побуту) з ціллю прямого впливу на громадську думку. Публіцистичний стиль застосовується насамперед у періодичній пресі (тому він найчастіше називається газетнопубліцистичним), а також в суспільно-політичній сфері і в ораторських виступах. Публіцистичний стиль - це дуже складне і неоднорідне явище.

У публіцистичному стилі поєднуються інформативна функція (повідомлення інформації) і функція впливу на читача (слухача). На відміну від наукового стилю, що передається в публіцистичному стилі інформація адресована не вузькому колу фахівців, а всім членам даного суспільства, всім носіям мови. При цьому інформація повинна бути передана в найкоротші терміни. Значущий фактор часу. При передачі інформації в публіцистичному стилі автор завжди емоційно впливає на адресат, так як висловлює своє ставлення до того, що повідомляється. Зазвичай це не тільки його особиста думка, а й думка певної соціальної групи (партії, руху).

Публіцистичний стиль розвивався при художньому, його історія та основні джерела пов'язані з історією художньої літератури, науки, української преси. Сфера використання публіцистичного стилю — громадсько-політична, суспільно-культурна, виробнича діяльність, навчання. Основне призначення — служити розв'язанню суспільно-політичних питань, активно впливати на читачів, переконувати у справедливості певної ідеї, спонукати їх до творчої діяльності, пропагувати прогресивні ідеї, учення, знання, здоровий спосіб життя.

Сфера використання і призначення публіцистичного стилю вплинули на формування його відповідних ознак: логізація та емоційна виразність, оцінка — соціально-політична, ідеологічна, естетична, моральна, пристрасне ставлення до предмета мовлення, змісту, інформації, поєднання точності висловленої інформації,

наукових положень з емоційно-експресивною чи імперативною образністю художнього конкретно-чуттєвого бачення питання чи проблеми.

Спираючись на дослідження Олександра Пономаріва, об'єктом публіцистичного стилю є явища всіх сфер життя людини — від повсякденних побутових ситуацій до подій історії та світової політики. У зв'язку з цим перед публіцистом постає завдання пошуку оптимальних засобів впливу на читача, зокрема засобів експресії. Публіцистичний твір покликаний не лише повідомити інформацію, а й витлумачити її з певної позиції та переконати аудиторію у її правильності. Саме тому серед емоційно-експресивних засобів стилю важливе місце займає безпосереднє звернення до читача, зокрема у формі запитань-відповідей. Образність у публіцистиці функціонує не для художньої конкретизації, як у белетристиці, а для створення стилетворного протиставлення стандарту й експресії [46, 12].

До основних ознак публіцистичного стилю належать: спрямованість на новизну; динамічність; актуалізація сучасності; інформаційність; політична, суспільна, морально-етична оцінка того, про що пишеться або мовиться; синтез логізації та образності мовного вираження, що нагадує про близькість публіцистичного стилю до наукового і художнього; документально-фактологічна точність; декларативність; закличність; поєднаність стандарту й експресії; авторська пристрасть; емоційність, простота і доступність; переконливість. Усі ці й інші ознаки створюють враження «багатостильовості» публіцистичного стилю, який настільки розростається й розгалужується поза власне публіцистичним, що підстиллі дають підстави називати їх окремими стилями (газетним, журнальним, телевізійним тощо).

А такий дослідник як Т. Ф. Семашко зазначає інші основні ознаки публіцистичного стилю, які також варто зазначити в моїй дослідницькій роботі.

До основних ознак публіцистичного стилю належить наявність у нього двоєдиної функції:

1) інформаційної (специфіка цієї функції полягає у тому, що

а) інформація стосується не вузького кола спеціалістів, а широким масам, усім носіям української мови;

б) в цій сфері необхідна швидкість передачі інформації, що не є необхідним в інших стилях);

2) функції впливу (коли в науковому стилі доповідач аргументує за допомогою точних розрахунків, то публіцист використовує шлях емоційного впливу на слухача і пр цьому висловлює своє ставлення до повідомлюваного, намагаючись викликати в аудиторії таке ж відношення до висловлюваної інформації), пропагандистський характер, спрямованість на новизну [53, 66].

Основні мовні засоби публіцистичного стилю — це сплав елементів наукового, офіційно-ділового, художнього стилів. З одного боку, у ньому широко використовується суспільно-політична лексика, політичні заклики, гасла, точні найменування (подій, дат, учасників, місця), а з іншого — багатозначна образна лексика, що здатна привернути увагу читача і вплинути на нього, художні засоби — тропи і фігури. Всі лексеми, як правило, чітко поділяються на позитивно-оцінні й негативно-оцінні. Навіть при художньому домислі в публіцистичному стилі авторське «я» збігається з фактичним мовцем. Сфера застосування, призначення публіцистичного стилю і ознаки, яким він має відповідати, виробили в ньому певні мовні форми вираження. Насамперед до таких можна зарахувати суспільно-політичну лексику: як власне суспільно-політичну: актив, актуальність, громадський, громадянин, держава, державність, державний, єдність, ідея, ідейність, ідейний, капіталістичний, колоніальний, політика, політичний, прогрес, прогресивний, реакційний, режим, світогляд, союзник, суспільство, так і загальноживану, що часто вживається у суспільній сфері і набула такого контекстного значення: боротьба (сил), вогнище (війни), змагання (систем), проблема (роззброєння), розвиток (ідей), нарада (у верхах) тощо.

Важливо зазначити, що публіцистичний стиль завжди виражає протистояння певних сил. Це його обов'язкове призначення й головна ознака. В публіцистичному стилі виділяється кілька підстилів, кожний з яких має свої жанрові й мовні особливості: власне публіцистичний, або стиль засобів масової інформації (газети, часописи, радіо, телебачення, реклама), художньо-публіцистичний (памфлети, фейлетони, нариси, есе), науково-публіцистичний (критичні статті, аналітичні огляди, соціальні портрети тощо). Майстерне виголошення досконалого публіцистичного тексту називають ораторським. Тому можна вважати, що вислів «ораторський стиль» означає усну форму публіцистичного стилю, ці поняття близькі. Кожний підстиль виробив свої мовні ознаки: систему композиційних прийомів та усталених зворотів, сукупність експресивно-образних засобів.

Такі ознаки публіцистичного стилю, як сьогочасність і орієнтація на новизну, зумовлюють швидкі й рішучі зміни у змісті й мовному вираженні публіцистичних текстів. Жодний стиль не здатний на такі швидкі зміни, як публіцистичний. До таких змін слід віднести пасивізацію «вчорашніх» ідеологем й активізацію та актуалізацію сучасних, семантичні видозміни й перетворення лексем, неологізацію і термінотворення, розширення варіантності і синонімії.

Усталилися специфічні для власне публіцистичного стилю синтаксичні структури, що характеризуються повторюваністю окремих частин чи нанизуванням компонентів. Ця ознака особливо характерна для газетно-публіцистичного стилю. Наведемо приклад такої синтаксичної структури:

«Що було далі, нині уже стало широко відомим: розкуркулення і депортація найталановитішої верстви селянства, штучний голодомор, який забрав до 8 мільйонів життів українців, винищення квіту нації - інтелігенції, жорстоке придушення найменших виявів національної самосвідомості, створення атмосфери тотального страху, терор, вироки трійок та розстріли без суду та слідства, десятирічні каральні операції проти населення Західної України, яке повстало проти комунізму, політика

зросійщення, яка мала відібрати (і почасти відібрала) у пас материнську мову. Немає кінця-краю комуністичним злочинам проти української нації. Це був справжній геноцид, етноцид, лінгвоцид нашого народу.» (З газети)

Особливістю публіцистичного стилю є експресивний синтаксис з риторично-питальними реченнями, вставними конструкціями, звертаннями, модифікованими фразеологізмами, багатозначною й експресивно-емоційною та імперативною лексикою, неологізмами та алюзіями:

«Наша інтелігенція, на ваш погляд, і досі в тому самому ембріональному стані, що ви його спостерігали у провінційній «Просвіті», починаючи свій перший безштатний період свого ж таки биття. Справа, друже, зовсім не в тому, що наша інтелігенція не вміє перекладати з закордонних, як ви кажете, мов, а справа, так би мовити, навпаки: «Наше державне видавництво ще не скоро спроможеться видати оцих класиків.»» (М. Хвильовий, з книги «Україна чи Малоросія?»)

Як зазначає Олександр Пономарів, характерна риса публіцистичного стилю орієнтація на усне мовлення, елементи якого не лише виступають у ролі експресем, а й стають одним із прийомів зацікавлення читача, слухача, глядача. Широко використовується діалогічна форма мовлення, яка особливо увиразнюється на тлі авторського монологу. Цьому стилеві притаманні чіткі політичні оцінки, присутність автора, широкий вияв авторської індивідуальності [46, 13].

Публіцистичний стиль (і особливо його власне публіцистичний підстиль) відрізняється від наукового і художнього більшою сьогочасністю, оперативністю, інформаційною місткістю. Він має свої специфічні жанри, в яких реалізуються ці ознаки.

До публіцистичних жанрів відносять і статті, в яких за допомогою логічних і образних суджень аргументовано, переконливо досліджуються й узагальнюються важливі явища та проблеми суспільства. Саме статті стануть фундаментом для мого дослідництва у використанні перекладацьких трансформацій.

Більшість текстів публіцистичних жанрів розрахована на сьогоднішнє, скороминуще життя (замітки, репортажі, інтерв'ю, заяви, послання) в періодиці та ефірі. Проте в українській публіцистиці є тексти, зокрема публіцистично-художні твори, на такі широкі суспільно важливі, націо- і державотворчі теми, що досі не втратили своєї актуальності і ще довго служитимуть українській духовній культурі. Це значна частина публіцистичної спадщини П. Куліша, І. Франка, Лесі Українки та ін. [39, 270].

Таким чином, публіцистичний стиль вирізняється чіткістю і доступністю викладу, емоційною насиченістю та переконливістю, що дозволяє ефективно впливати на аудиторію. Публіцистичний стиль є повноцінним складником літературної мови. Його основна мета — не лише інформувати, а й формувати громадську думку, стимулювати обговорення актуальних проблем і залучати читача до активної позиції. Завдяки цьому публіцистика займає особливе місце серед функціональних стилів мови, поєднуючи інформативність і художню виразність.

2.2. Основні типи лексичних трансформацій та їх переклад в англійських текстах

Після детального розгляду теоретичних аспектів лексичних трансформацій у перекладі стає очевидним, що знання правил та принципів їхнього застосування є лише першим кроком на шляху до розуміння складного процесу передачі змісту і стилю з однієї мови в іншу. Теоретичні положення дають загальне уявлення про різноманіття способів трансформації лексики, проте вони не завжди дозволяють повною мірою оцінити, яким чином ці зміни реалізуються на практиці, з якими труднощами стикається перекладач та якою мірою ті чи інші трансформації здатні відтворити не лише інформаційний зміст тексту, а й його стилістичні та експресивні особливості. Саме тому

практичний аналіз є надзвичайно важливим етапом дослідження, оскільки він дозволяє перевірити теоретичні положення на конкретних прикладах і виявити закономірності, які можуть бути корисними як для подальшого вдосконалення перекладацьких навичок, так і для глибшого розуміння взаємодії лексики та стилю в перекладі. У цьому розділі буде проведено детальний аналіз англомовних текстів, зосереджуючи увагу на тих випадках, коли застосування лексичних трансформацій стає ключовим засобом збереження точності, виразності та стилістичної автентичності оригіналу. Окрім цього, увага приділяється різним стратегіям перекладача, їх ефективності та впливу на сприйняття тексту читачем, що дозволяє комплексно оцінити роль трансформацій у процесі професійного перекладу.

Матеріалом для аналізу були відібрані репортажі про українські реалії сьогодення, опубліковані в авторитетних американських виданнях “The New York Times” та “The Washington Post”, які сьогодні виконують важливу роль у формуванні міжнародного іміджу України.

Ці публікації вирізняються широким спектром лексичних засобів, що збагачують мову текстів і посилюють їхній експресивно-інформативний вплив. Однак у процесі оперативного інформування читачів мова медіа нерідко зазнає певної спрощеності, адже серед реципієнтів — різноманітні групи читачів, які потребують короткого, чіткого та зрозумілого викладу подій. Саме тому лексичний склад американських публіцистичних матеріалів містить значну кількість фактичної інформації, точно позначених понять і явищ, а також численних дат, числівників, уточнень і власних назв.

Зрозумілість та об’єктивність поданої інформації забезпечуються використанням характерних для публіцистики мовних елементів: власних назв, вступних конструкцій, термінологізованої лексики. Особливої уваги вимагає політична та військова лексика, яка домінує в текстах, присвячених висвітленню російсько-української війни. Власні назви виконують важливу функцію: вони позначають географічні локації, з яких

подаються репортажі, назви політичних діячів, військових підрозділів, організацій, міжнародних інституцій тощо, формуючи цілісну картину подій.

Проаналізовані матеріали у виданнях “The New York Times” та “The Washington Post” демонструють, що в одному реченні може міститися значна кількість власних назв і вузькоспеціальної лексики, що створює специфічні виклики для перекладача. Саме тому подальший аналіз буде присвячено дослідженню конкретних прикладів англомовних речень та способів застосування лексичних трансформацій під час їх перекладу українською мовою, зокрема лексичного додавання, конкретизації, генералізації, експлікації та інших прийомів, необхідних для точного та стилістично адекватного відтворення змісту оригіналу.

The United States announced more than \$457 million in new «civilian security assistance» to Ukraine on Monday, as voting on joining Russia continued in Ukraine’s Donetsk, Luhansk, Zaporizhzhia and Kherson regions.

У понеділок, коли в Донецькій, Луганській, Запорізькій і Херсонській областях України тривають голосування щодо приєднання до Росії, Сполучені Штати оголосили про виділення Україні більш ніж 457 мільйонів доларів нової «допомоги у сфері цивільної безпеки».

Цей приклад перекладено дослівно, але з перестановкою, адже для українського читача акцентом, насамперед, є події в Україні, а вже потім про підтримку США.

Since being ordered to pull out of Kherson earlier this month, Russian troops have been digging trenches and erecting barriers against the possibility of a new Ukrainian offensive east and south of the city, a gateway to the occupied Crimean Peninsula.

Із моменту отримання наказу вийти з Херсону на початку цього місяця російські війська рили окопи та зводили бар’єри проти можливого нового українського наступу на схід і південь від міста, що є воротами до окупованого Кримського півострова.

Речення перекладено теж дослівно, а власні назви Херсон і Кримський півострів пов'язані з конкретною темою – тактичного наступу.

On Friday, Mr. Sova was laid to rest in his hometown, Nikopol, in southern Ukraine.

У п'ятницю пана Сову поховали в його рідному місті Нікополі на півдні України.

Речення перекладено дослівно. Власні назви тут використовуються для того, щоб подолати міжмовний бар'єр у прагненні зберегти свою первісну форму. При спотворенні чи вилученні вихідного значення власних назв, відбувається неправильне сприйняття з боку іншої культури. При письмовому перекладі власних назв англійською мовою можуть виникати різні проблеми. По-перше, не всі власні назви під час перекладу мають готову еквівалентну відповідність. По-друге, не всі звуки української мови можна передати засобами англійського алфавіту під час перекладу транскрипцією. По-третє, англомовні публіцистичні тексти насичені власними назвами, які часто виражені у вигляді аббревіатур. Такі скорочення є звичними для американського читача і не вимагають будь-яких перекладацьких приміток.

Водночас, якщо під час перекладу зберегти аббревіатури в їхньому первісному вигляді без приміток, то це призведе до нерозуміння читачем.

Russia launched new attacks on Ukraine on Sunday, using missiles and Iranian kamikaze drones to strike Odessa and the Zaporizhzhia region, as protesters in several Russian cities demonstrated against the war effort and a new mass conscription.

Росія здійснила нові атаки на Україну в неділю, використовуючи ракети та іранські безпілотники-камікадзе, щоб завдати удару по Одесі та Запорізькій області, коли протестувальники в кількох російських містах виступали проти військових дій і нового масового призову.

Вказане речення, яке перекладено буквально із застосуванням лише контекстуальної зміни Запорізька область. А застосування неологізму безпілотники-камікадзе додає реченню стилістично-функціональною значимості.

The Ukrainian authorities have declined to give details of military operations in the south since the recapture of Kherson.

Українська влада відмовилася повідомити деталі військових дій на півдні після визволення Херсону.

У цьому реченні ми переклали слово recapture за допомогою синонімічного підбору. Якщо реалія етнографічна або ономастична, то найчастіше доводиться застосовувати транслітерацію при перекладі. У випадку відтворення такої лексики з української мови англійською американські журналісти використовують таку ж трансформацію. Наприклад:

Russian strikes targeting the city of Zaporizhzhia wounded at least three people, authorities there said. Moscow's partial control of the Zaporizhzhia region is key because it provides a land bridge, linking Crimea, which Russia annexed in 2014, to Russia itself. Russia also accused Ukraine of attacks in areas where voting is underway, with state news outlets and the leader of the self-declared breakaway Donetsk People's Republic saying a pro-Russian former Ukrainian lawmaker was killed in a Ukrainian strike on a hotel in Kherson.

Влада заявила, що в результаті російських ударів по місту Запоріжжю поранено щонайменше трьох людей. Частковий контроль Москви над Запорізькою областю є ключовим, оскільки він забезпечує сухопутний шлях, що з'єднує Крим, який Росія анексувала в 2014 році, із самою Росією. Росія також звинуватила Україну в нападах на території, де триває голосування, а державні ЗМІ та лідер самопроголошеної Донецької народної республіки заявили, що проросійський колишній український депутат був убитий під час українського удару по готелю в Херсоні.

І знову переклад українською мовою буде вдаліший із використанням прийому перестановки, оскільки смислове навантаження для україномовного читача матиме інше значення. Метафора сухопутний шлях (the self-declared breakaway) у наведеному вище прикладі має концептуальне значення для україномовного відтворення з англійської. Zaporizhzhia region для україномовного читача буде зрозумілим як Запорізька область. Breakaway ми у перекладі вилучили. Також використали генералізацію Ukrainian strike - українського удару.

Anti-government protesters rally in Kyiv in December 2013 in what would become known as the Maidan Revolution.

У грудні 2013 року в Києві відбулися мітинги антиурядових протестувальників, які стали відомі як Революція Майдану.

Для американської аудиторії прийнятніше використання словосполучення – кальки the Maidan Revolution, проте для української мови та сенсу цієї історичної події відповідає варіант Революція Майдану. Водночас, для прийнятного смислового навантаження україномовному читачу застосовано прийом перестановки в цьому речення, винісши часові рамки на початок.

Biden dispatched his top intelligence official to confront Putin with evidence of Russia's war planning.

Байден надіслав свою вищу посадову особу розвідки, щоб надати Путіну докази планування війни Росією.

Після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну широкого поширення на міжнародній арені набуло словосполучення-калька російська війна – Russia's war. Окрім того, для перекладу цього речення застосовано лексичну трансформацію вищу посадову особу розвідки для відтворення top intelligence official.

Ще одним способом перекладу суспільно-політичної лексики є конкретизація – спосіб перекладу, при якому відбувається заміна слова або словосполучення іноземної мови з більш широким предметно-логічним значенням на слово в перекладі з більш вузьким значенням, наприклад *missile and artillery barrages* – ракетно-артилерійський обстріл, яке в українській мовній картині світу зображається як єдине поняття:

While he thanked the United States for the \$15 billion in weapons and equipment Washington has committed so far, Mr. Zelensky also renewed his call for Western allies to provide his military with tanks for its offensives in the east and the south, and additional air defenses to protect Ukrainian schools, hospitals, residences and other civilian infrastructure from Russian missile and artillery barrages.

Подякувавши Сполученим Штатам за 15 мільярдів доларів на озброєння та обладнання, які Вашингтон наразі виділив, пан Зеленський також знову закликав західних союзників надати його військовим танки для наступу на сході та півдні, а також додаткові засоби протиповітряної оборони, з метою захистити українські школи, лікарні, помешкання та іншу цивільну інфраструктуру від російського ракетно-артилерійського обстрілу.

Водночас, речення публіцистичного стилю в американських газетах доволі громіздкі, і якщо деякі перекласти дослівно, може виникнути незрозуміле смислове навантаження для україномовного читача, тож доречно робити поділ таких речень на підрядного і сурядного зв'язку. У цьому випадку – складнопідрядне речення які Вашингтон наразі виділив. Окрім того, у цьому перекладі присутнє вилучення займенників *he* та *his*, які стосуються однієї особи і жодного стилістичного значення для українського перекладу не мають.

Слід зауважити, переклад із української на англійську мову суспільнополітичної лексики неможливий без трансформацій. Лексичні трансформації полягають у

перетворенні структури речення у процесі перекладу у відповідності з нормами перекладу.

Трансформація може бути повною або частковою в залежності від того, змінюється структура речення повністю або частково. В цьому ми переконалися під час аналізу перекладу лексичних одиниць. Зазвичай, коли змінюються головні члени речення (лексичні одиниці – словосполучення чи речення), має місце повна трансформація, якщо ж замінюються лише другорядні – часткова. Окрім заміни членів речення можуть замінюватися й частини мови.

У деяких статтях зустрічаються кілька стилістичних прийомів в одному реченні, наприклад:

While Ukrainian advances have redrawn the battlefield map elsewhere, the front line in Bakhmut, in the Donetsk region some 10 miles from the border of Luhansk, has barely moved in four months of heavy fighting.

У той час як український прогрес перекроїв карту поля бою в інших місцях, лінія фронту в Бахмуті, що в Донецькій області, приблизно в 10 милях від кордону з Луганськом, ледве посунулася за чотири місяці важких боїв.

Тут вирізняється прийом заміни прогрес перекроїв. Також лексична одиниця *fighting* у перекладі подана конкретизацією боїв.

Для перекладу американських публікацій подекуди доводиться застосовувати прийом генералізації. Наприклад:

As night fell and the city went dark, blacked out by electrical cables blown up during the fighting, a party that had begun on Friday in the city's central square went on.

Коли стемніло і місто охопила темрява, затемнене електричними кабелями, підірваними під час боїв, а святкування, яке розпочалася в п'ятницю на центральній площі міста, тривало.

Іменник party неможливо у цьому контексті відтворити буквально, тому за допомогою прийому генералізації замінено його на святкування.

Модуляція: Вона вважається більш складним прийомом, ніж конкретизація і генералізація. Модуляція - це заміна слова або словосполучення перекладацьким відповідністю, значення якого логічно виводиться із значення вихідної одиниці, а значення слів оригіналу і перекладу пов'язані логічним причинно-слідчим ставленням.

«She loves when her mother reads to her - especially «Bring on the Birds»».

Її улюбленою книгою є «Подивіться на птахів»

У цьому прикладі модуляція використовується, так як в українській мові немає такого виразу «Викликати птахів», до того ж контекстуальне значення даної лексичної одиниці інше.

«The Parliamentary Commission on Banking Standards, which reported this month, proposed criminal sanctions for those who recklessly pursue their own interests ahead of those of the banks they control.»

Парламентська комісія з банківських стандартів, що представила свою доповідь цього місяця, запропонували запровадити кримінальну відповідальність для тих керівників, що безоглядно ставлять власні інтереси вище інтересів банків, якими керують.

У цьому реченні використовуються власні назви, які легше перевести шляхом калькування, і взагалі речення було переклад буквально.

Таким чином, аналізуючи різні приклади публіцистичного стилю, можна сказати, що без використання перекладацьких трансформацій переклад був би просто неможливий. При перекладі англійських журналістських (публіцистичних) текстів необхідно, щоб інформація на мові перекладу була представлена об'єктивно і

неупереджено. повідомлення звучали більш категорично, а слова і вирази ставилися в основному до документально - діловому і книжково – письмового стилям мови.

Отже, перекладач з усіма своїми професійними знаннями, за допомогою різних трансформацій робить текст читабельним і зрозумілим. Але це робиться в тому випадку, якщо перекладач заздалегідь підготовлений до таких проблем, якщо він усвідомлює сутність, зміст, комунікативну функцію і стилістичне вплив цих та інших особливостей тексту, що перекладається, якщо він вміє розпізнавати метафори і алюзії, іронію і т. д., Якщо він володіє необхідними фоновими знаннями і розумінням реалій, яким присвячений текст, то є надія, що його переклад буде досить адекватним. Звичайно, за умови, що перекладач має необхідними професійними навичками та відповідними робочими мовами

2.3. Особливості перекладу лексичних трансформацій на матеріалі німецької мови

Мова інтернет-видань формується з елементів стандартної розмовної мови та, залежно від тематики повідомлення, включає фрагменти ділової мови, різні наукові та фахові терміни, суспільно-політичну лексику, спеціальні терміни з різних галузей науки й професійних сфер, а також численні власні назви, такі як географічні топоніми чи найменування інститутів і організацій. Лексичний склад медіатекстів є дуже неоднорідним зі стилістичної точки зору, а його головна мета — забезпечити зрозумілість і доступність для широкого кола читачів. У газетах та інтернет-виданнях використовуються різноманітні стилістичні засоби, включаючи неологізми, іншомовні слова, виразні та емоційно забарвлені одиниці, що дозволяє привернути увагу аудиторії та підтримувати її інтерес. А тому всі наведі приклади, які можна буде побачити далі в мої роботі, я брала з новинного видання „Deutsche Welle”.

Суспільно-політичні реалії виділяються за предметною ознакою, причому основною їхньою характеристикою є функціональність у тексті. Реалії становлять окремий пласт мови, що включає одиниці, притаманні лише певним націям і культурам.

Назви конкретних предметів, побутових явищ або історичних подій певної культури чи країни формують сутність контенту цих реалій. Незважаючи на численні дослідження цього явища, у перекладознавстві існує певна дефініційна лакуна: поняття «реалія» трактується по-різному різними мовознавцями та перекладознавцями, а єдиного загально визнаного визначення немає, що значно ускладнює процес їхнього відтворення іншою мовою.

Слід враховувати, що повідомлення, зрозуміле читачам оригіналу, може бути незрозумілим читачами перекладу через відсутність у них необхідні фонових знань. У таких випадках перекладач вносить додаткову інформацію в текст перекладу. Пояснення часто необхідні при передачі культурно-побутових та географічних реалій. У цьому випадку в якості прикладів наводиться переклад топонімів, а саме власні назви різних адміністративних одиниць. Наприклад, при перекладі українською мовою географічних назв типу німецьких **Baden-Württemberg, Brandenburg, Hessen, Saarland** тощо, як правило, додається «**федеративна земля**», що вказує на те, що позначають ці назви, щоб зробити їх зрозумілими для українського читача. Наведемо приклади:

"Reseteate" - "Macht einen Neustart!", fordern diese Demonstrantinnen in Santo Domingo.

"Reseteate" - "Перезавантаження" вимагають демонстрантки в столиці Домініканської республіки Санто-Домінго.

Diese Frauen in Quito fordern ein Ende der Gewalt.

Ці жінки в столиці Еквадору Кіто вимагають покласти край насильству.

Додавання пояснюючих елементів може знадобитися й при передачі назв установ, фірм, друкованих видань тощо, оскільки український читач не знайомий з їх назвами. Розглянемо деякі приклади.

Der US-Technologieriese Amazon hat die Überprüfung eines milliardenschweren Vertrags zum Aufbau eines Cloud-Systems gefordert, den das US-Verteidigungsministerium an Microsoft vergeben hat.

Amerikanська інтернет-компанія Amazon вирішила поводитися в суді проти міністерства оборони США за присудження багатомільярдного контракту на надання хмарних сервісів інтернет-компанії Microsoft.

Наведемо аналогічний приклад.

Bezos ist auch Besitzer der "Washington Post", die häufig kritisch über den US-Präsidenten berichtet.

Крім того, Безосу належить також видання The Washington Post, котре нерідко публікувало критичні матеріали про Трампа.

Тепер давайте поговоримо про досягнення емоційного впливу вихідного тексту для правильного сприйняття змісту оригіналу. Цей вид узгодження є доволі поширеним, оскільки в кожній мові існують назви об'єктів і ситуацій, з якими у представників даного мовного колективу пов'язані особливі асоціації. При спотворенні в перекладі подібних асоціацій навіть еквівалентне відтворення змісту прагматичних потенціалів текстів оригіналу й перекладу не забезпечує їх збіг.

У різних мовах неоднаковий комунікативний ефект має і вживання мовних засобів, які невластиві текстам певного типу. Образність і розмовна лексика нерідко зустрічаються в німецьких текстах новин, однак збереження таких лексичних вольностей в перекладі українською мовою, де серйозність публіцистичності стилю дотримується суворіше, призводить до їх різкого виділення в тексті. Наприклад:

Amazon klagt gegen Pentagon-Deal. Sind die Manager von Amazon nur schlechte Verlierer?

Amazon позовається проти Пентагону за програний багатомільярдний тендер. У жовтні цього року інтернет-компанія Microsoft вийшла переможцем тендера міноборони США на забезпечення міністерствахмарними технологіями.

У даному випадку «жалюгідні невдахи» було взагалі вилучено з перекладу та натомість замінено поясненням, на що саме Amazon подає позов.

Усі ці фамільярно-розмовні форми давно стали звичними для німецького читача, не кидаються в очі і не справляють враження чогось особливого, однак якщо їх зберегти в перекладі, то на українського реципієнта вони справлять значно сильніше враження. Хоч за умови їх вилучення чи заміни в перекладі порушується стилістичне забарвлення оригіналу, та найбільш правильним буде відмова від передачі таких жанрових особливостей заради адекватної передачі характеру жанру в цілому.

Крім того, з метою зменшення кількості невідомих читачеві елементів перекладач часто вдається до опущення незначних деталей, складних для сприйняття читачем, наприклад:

«*(Fast) alle Räder standen still - zumindest bei der Pariser Metro und den TGVs*» було перекладено як «*громадський транспорт паралізовано*», й таким чином відкинута неважливу інформацію. В іншому випадку, довелося б пояснювати українському читачеві, що таке TGV (французькі пасажирські потяги з електричним приводом).

Розглянемо ще один приклад:

Заголовок «*Solidarität in der Telegrafenhalle*» було перекладено як «*Солідарність у телеграфі*». Перекладач вилучив уточнення, що це відбувалося саме у залі телеграфу, оскільки, напевне, вважає це семантично надлишковою інформацією.

Опущення в перекладі можливе тоді, коли лексичні елементи не є важливими у змістовому плані і можуть вважатися зайвими з позицій лексичних та синтаксичних особливостей цільової мови. Наприклад:

Vor elf Monaten hatte der US-Präsident im Irak seinen ersten Truppenbesuch bei Kampftruppen im Ausland abgehalten. Er reiste zusammen mit seiner Ehefrau Melania an Weihnachten zu den dort stationierten Soldaten.

Минулого року на Різдво Трамп здійснив неоголошений візит до Іраку, де також відвідав американських військових.

Розглянемо аналогічний приклад.

Einer von ihnen ist Anas Hakkani, dessen älterer Bruder Siradschuddin als Anführer der Gruppe gilt, die für zahlreiche blutige Anschläge in Afghanistan verantwortlich gemacht wird.

Водночас серед звільнених афганською владою ватажків руху був брат керівника групи екстремістів "мережа Хаккані" Анас Хаккані.

Конкретизація значення – лексична трансформація внаслідок якої слово(термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом(терміном) вузької семантики.

In Deutschland wurden laut Kriminalstatistik im vergangenen Jahr 122 Frauen von ihren Partnern oder Ex-Partnern getötet.

У Німеччині, згідно з даними поліції, торік 122 жінки були вбиті своїми партнерами чи експартнерами.

У процесі перекладу лексичних елементів перекладні відповідники можуть утворюватися за рахунок не тільки звуження значення слів, а й розширення значення. Лексичною перекладацькою трансформацією, що при цьому використовується і що протилежна за напрямком трансформації конкретизації, є генералізація, внаслідок якої слово із вузьким значенням, що перекладається, замінюється у перекладі на слово із ширшим значенням, нерідко, гіпонімом: *Nach Dunkelfeldstudien sei jede dritte Frau einmal im Leben von Gewalt betroffen. Zгідно з даними досліджень, кожна третя жінка хоча б раз у житті ставала жертвою насильства.*

Es gibt Aktionen und Proteste - in vielen Metropolen der Welt.

Акції протесту та демонстрації відбуваються у різних містах світу.

Оскільки застосування конкретизації значення може призводити до певної втрати (точності) інформації, використовувати її слід обачно, тільки у тих випадках, коли вживання у перекладі словникового відповідника слова, що перекладається, може призвести до порушення граматичних або стилістичних норм мови перекладу.

Смисловий розвиток є прийомом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається. Іноді відхилення в перекладі від «букви» оригіналу необхідно для досягнення адекватності перекладу, оскільки в мовах оригіналу та перекладу можуть діяти різні мовленнєві норми та існувати різні традиції мовлення.

Наприклад:

«Zwei Professoren gegen drei Kämpfer» було перекладено як «Обмін на трьох ватажків руху "Талібан"», оскільки прямий переклад мав би абсолютно інше значення.

Наведемо інший приклад.

Drei Jahre waren die beiden Professoren in den Händen der Miliz.

Обидва звільнених професори перебували в полоні талібів понад три роки.

Антонімічний переклад – трансформація заміни форми слова або словосполучення на протилежну (позитивна на негативну або навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним. По суті, термін «антонімічний переклад» є неточним, оскільки слово, що перекладається, не замінюється антонімом у мові перекладу, а змінює лише форму на протилежну, тоді як його зміст, значення залишається без особливих змін.

Для позначення означеного способу перекладу В. Карабан використовує термін «формальна негативація», в якому підкреслюється саме зміна форми слова або

словосполучення й не йдеться про антонімічність як таку, що пов'язана із зміною змісту на протилежний [25]:

Amazon-Besitzer Jeff Bezos wird immer wieder von US-Präsident Donald Trump attackiert.

Власник Amazon мультимільярдер Джефф Безос не раз ставав об'єктом критики президента США Дональда Трампа.

Цілісне перетворення є різновидом семантичного розвитку, але у випадку цілісної перебудови до уваги беруться не елементи, а ціла форма (речення або навіть текст):

Insgesamt seien 140.755 Menschen Opfer von häuslicher Gewalt oder Bedrohungen geworden.

Загалом близько 115 тисяч жінок ставали жертвами домашнього насильства чи погроз.

Наведемо інший приклад:

Um sich weitere juristische Auseinandersetzungen zu ersparen, akzeptiert Google in Frankreich eine Strafzahlung von 500 Millionen Euro. Zudem wird das US-Unternehmen 465 Millionen Euro an Steuern nachzahlen.

Інтернет-гігант Google заплатить 965 мільйонів євро у Франції для врегулювання податкових претензій.

Отже, в результаті дослідження, ми дійшли висновку, що такі розповсюджені характеристики інформаційно-новинних текстів, зокрема мережевих, як актуальність, оперативність, лаконічність, соціальна значущість, технічні можливості, масове поширення інформації, мультимедійність, спрямованість впливу, інтерактивність та наявність архіву, зумовлюють їхні можливості як засобу дієвого мовленнєвого впливу. Він здійснюється за допомогою мовних засобів, які в комплексі з екстралінгвальними засобами, певними прийомами організації тексту, структурування та подання інформації

складають стратегію мовленнєвого впливу. Тому вивчення закономірностей функціонування новин в інтернетвиданнях на сьогодні набуває особливої актуальності.

В умовах зростаючої ролі інформації в житті суспільства, а також стрімкого розвитку технологій та міжмовної комунікації, у створенні адекватного перекладу з урахуванням всіх прагматичних і культурних чинників вкрай важливою є роль перекладача, його майстерність та вміння враховувати як комунікативну ситуацію, так і певний історико-культурний контекст, зберігати прагматичну інтенцію носія мови та, що найголовніше, якомога точніше відтворювати «дух і літеру» тексту оригіналу навіть з урахуванням певних реалій або ж «неперекладного в перекладі». Тому ми вважаємо, що суспільству потрібне більш детальне та ґрунтовне вивчення «мови ЗМІ» та перекладацьких особливостей медіатекстів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було проведено комплексний аналіз лексичних перекладацьких трансформацій на матеріалі англomовних та німецькомовних публіцистичних текстів, що дало змогу практично підтвердити положення, викладені в теоретичній частині роботи. Розглянувши особливості публіцистичного стилю, встановлено, що його

ключовими рисами є поєднання інформаційності та експресивності, висока концентрація фактологічних даних, уживання великої кількості власних назв, термінів, суспільно-політичної лексики та стилістично маркованих одиниць. Це зумовлює необхідність активного застосування перекладацьких трансформацій, оскільки буквальний переклад у переважній більшості випадків не здатен забезпечити ані точності змісту, ані збереження прагматичного впливу на читача.

Під час аналізу англomовних репортажів “The New York Times” та “The Washington Post” було виявлено, що перекладачеві доводиться регулярно використовувати такі лексичні трансформації, як конкретизація, генералізація, лексичне додавання та опущення, контекстуальна заміна та переклад реалій різними способами. Ці трансформації забезпечують природність і зрозумілість викладу українською мовою, дозволяють адаптувати складні структурні та культурно марковані елементи під стилістичні норми мови перекладу. Окрему складність становлять власні назви, терміни й військово-політична лексика, які потребують максимальної точності та контекстуального аналізу.

Дослідження матеріалу німецькомовних текстів показало, що переклад публіцистики з німецької мови так само вимагає активного застосування лексичних трансформацій, зокрема у випадках складних складних прикметникових утворень, багатокomпонентних термінів, реалій та синтаксично ускладнених конструкцій. Виявлено, що трансформації не лише полегшують передачу змісту, а й дозволяють досягти стилістичної рівноцінності, зберігаючи характер викладу, який притаманний оригінальному публіцистичному тексту.

Отже, практичний аналіз доводить, що лексичні трансформації є необхідним інструментом перекладача під час роботи з публіцистичними текстами. Вони дозволяють подолати міжмовні та міжкультурні відмінності, забезпечити точність передачі змісту та відтворити стильову і прагматичну специфіку оригіналу. Таким

чином, трансформації відіграють ключову роль у досягненні адекватності й комунікативної еквівалентності перекладу публіцистики з англійської та німецької мов.

ВИСНОВКИ

У ході виконання дипломної роботи було досягнуто поставленої мети — здійснити комплексний аналіз лексико-граматичних труднощів перекладу публіцистичних текстів з англійської та німецької мов українською та визначити ефективні шляхи їх подолання за допомогою перекладацьких трансформацій. Проведене дослідження дозволило узагальнити теоретичні підходи до розуміння природи трансформацій, уточнити їхнє

місце в сучасній перекладознавчій парадигмі та підтвердити їхню важливість у практиці перекладу.

У першому розділі було розглянуто сутність перекладу як різновиду міжкультурної комунікації, окреслено проблему еквівалентності та встановлено, що лексико-граматичні трансформації є невід’ємним інструментом перекладача в умовах міжмовної та міжкультурної асиметрії. Особлива увага була приділена причинам, що зумовлюють необхідність трансформацій, а також їхній класифікації й функціональним характеристикам. Теоретичний аналіз дав підстави стверджувати, що трансформації не є проявом суб’єктивності перекладача, а виступають закономірним способом досягнення адекватності та комунікативної рівноцінності перекладу.

У другому розділі проведено практичне дослідження матеріалу публіцистичних текстів таких авторитетних видань, як “The New York Times”, “The Washington Post” та “Deutsche Welle”. Аналіз показав, що лексичні трансформації — конкретизація, генералізація, заміна, додавання, антонімічний переклад, переклад реалій — активно застосовуються для усунення семантичних і стилістичних розбіжностей між мовами. Встановлено, що тексти публіцистики вирізняються значною насиченістю власними назвами, суспільно-політичною термінологією, неологізмами, культурно маркованими елементами, що ускладнює переклад і потребує ретельного доперекладного аналізу. Порівняння англomовного та німецькомовного матеріалу засвідчило наявність спільних труднощів, проте німецькі тексти додатково ускладнені синтаксичними конструкціями та складними складними номінаціями.

Проведене дослідження засвідчило, що ефективний переклад публіцистичних текстів неможливий без урахування прагматичних намірів автора, жанрово-стилістичних особливостей медіатексту, контекстуальної семантики та соціокультурних чинників. Перекладач має не лише точно передати інформацію, а й відтворити емоційно-оцінний компонент, зберегти динаміку тексту та його впливовий потенціал. Саме

лексико-граматичні трансформації забезпечують баланс між змістовою точністю, стилістичною відповідністю та функціональною адекватністю перекладу.

Отже, результати роботи мають як теоретичне, так і практичне значення. Теоретичні положення розширюють уявлення про закономірності застосування трансформацій при перекладі публіцистики, а практичний аналіз може бути використаний у навчальному процесі, при підготовці перекладачів, у подальших дослідженнях лексико-граматичної адаптації текстів мас-медіа. Застосування перекладацьких трансформацій дозволяє досягти комунікативної еквівалентності та забезпечити якісний міжкультурний обмін інформацією, що підкреслює актуальність та цінність проведеного дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аліференко Л. А. Теорія смислу: семантичний аналіз мовних одиниць. Київ: Академія, 2002. 368 с.
2. Амеліна С. О. Переклад дієприкметника та дієприкметникових конструкцій. Збірник тез Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій : матеріали XX науково-практ. студент. конф. ЗІЕІТ, м. Запоріжжя, 4–6 груд. 2018 р. Запоріжжя, 2018. 5 с.
3. Андрусак І. В. Практикум з перекладу англійської мови. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 168 с.
4. Анісімова О. М. Лексичні трансформації у перекладі публіцистичних текстів. Черкаси: ЧНУ, 2017. 152 с.
5. Антонюк І. Б. Публіцистичний текст: структура та функції. Київ: КНЕУ, 2020. 204 с.
6. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу / Курс лекцій: доопрацьований та доповнений для студентів перекладацьких відділень – 2013. 200 с.
7. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу. «Спецпроект: аналіз наукових досліджень» : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2011. С. 28–33.
8. Бовт А. Ю. Конспект лекцій з дисципліни «Основи перекладознавства» (для здобувачів вищої освіти I курсу денної та заочної форм навчання спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська») [вид. 2-ге] / Уклад.: Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. 73 с.
9. Барчук Я. В. Комунікативні особливості журналістських текстів. Тернопіль: Астон, 2018. 188 с.
10. Бігун О. В. Теорія перекладу: навчальний посібник. Львів: Сполом, 2016. 256 с.

11. Бистрова Ю. А. Лінгвостилістичні особливості мас-медійних текстів. Одеса: ОНУ, 2015. 179 с.
12. Бондар О. І. Медіамова: теорія і практика. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2021. 240 с.
13. Венгринюк Л. М. Лексико-граматичні засоби сучасної української мови. Івано-Франківськ: ПНУ, 2015. 224 с.
14. Гнатюк Л. П. Стилїстика української мови: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 312 с.
15. Гороховська Т. В. Стилїстика публіцистичного мовлення. Харків: ХНУ ім. В. Каразіна, 2020. 206 с.
16. Демчук М. С. Теоретичні основи перекладацьких трансформацій. Київ: КНЛУ, 2016. 180 с.
17. Дудок Р. І. Перекладознавство: історія та методологія. Львів: Видавництво УКУ, 2018. 332 с.
18. Желіховська К. А. Особливості перекладу власних назв у публіцистиці. Київ: Знання, 2020. 140 с.
19. Заріцька А. О. Українська публіцистика: мовні тенденції ХХІ століття. Київ: НаУКМА, 2021. 192 с.
20. Зимівець Н. О. Мовні засоби впливу у ЗМІ. Полтава: ПНПУ, 2022. 164 с.
21. Іринин В. В. Сучасні стратегії перекладу англомовних текстів. Київ: Логос, 2018. 202 с.
22. Король. А. А., Курс лекцій з теорії перекладу: *Übersetzungstheorie* : навч. посіб. /уклад. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2021. 152 с.
23. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2003. 130 с.
24. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник / І. В. Корунець – 5-те вид., виправ. і допов. - Вінниця: Нова книга. 2017. 448 с.
25. Косьянова І. В. Одомашнення та очуження при перекладі аудіо-медіального тексту. Збірник тез Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій :

- матеріали ХХ науково-практ. студент. конф. ЗІЕІТ, м. Запоріжжя, 4–6 груд. 2018 р. Запоріжжя, 2018. 13 с.
26. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця, Нов книга, 2004. 576 с.
  27. Кияк Т. Р., Науменко А.М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько український напрям): підручник для студентів вищ. навч. закл. 3-тє вид., доп. і перероб. Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2014. 640 с.
  28. Калюжна Л. М. Функціонально-стилістичні особливості мас-медійних текстів. Дніпро: НТУ «ДП», 2020. 210 с.
  29. Капелюшний А. О. Медіалінгвістика: основи теорії. Львів: ПАІС, 2018. 320 с.
  30. Карбовник О. С. Практика перекладу журналістських матеріалів. Рівне: НУВГП, 2019. 156 с.
  31. Керницька Н. М. Лексичні зрушення у сучасній українській мові. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2021. 200 с.
  32. Клименко І. В. Основи порівняльної стилістики англійської та української мов. Київ: КНЛУ, 2017. 198 с.
  33. Коваленко М. П. Теорія і практика перекладу публіцистичних текстів. Київ: Видавничий дім КМУ, 2020. 220 с.
  34. Коцюк О. М. Лінгвістичні особливості газетного тексту. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 176 с.
  35. Крижановська О. С. Переклад англомовної публіцистики в українському медіапросторі. Чернівці: ЧНУ, 2018. 168 с.
  36. Ляшук І. В. Функції експресивних засобів у публіцистиці. Луцьк: СНУ, 2018. 148 с.
  37. Міньяр - Белоручев Р. К. Загальна теорія перекладу та усний переклад. 1980. 23 с.
  38. Мірам Г. З. Професія: перекладач. Київ.: Ніка-Центр. 1999. 160 с.

39. Мицько Л. І. та ін. Стилїстика української мови: Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; За ред. Л.І. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. 462 с.
40. Мартинюк А. П. Стратегії перекладу у масових комунікаціях. Харків: ХНУ, 2020. 192 с.
41. Мацько О. М. Сучасна українська публіцистична мова. Київ: Вища школа, 2015. 240 с.
42. Нестеренко О. Р. Стилїстичний аналіз англомовних текстів. Львів: ПАІС, 2019. 222 с.
43. Остапенко С. А. Особливості застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу дієприкметника (на матерілі перекладу роману В. Скотта «Айвенго») / С.А. Остапенко // Наукові праці. Серія «Філологія. Мовознавство». 2013. - №207 (219). – С. 87-91.
44. Олійник Л. О. Мовні засоби впливу в сучасній українській журналістиці. Київ: КІМС, 2018. 176 с.
45. Петрашик О. В. Основні причини зміни структури речення при перекладі. Філологічні науки. No 6. Актуальні проблеми перекладу. Національний технічний університет України «КПІ».
46. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2000. 248с.
47. Петренко К. В. Лексичні трансформації у перекладі англомовних ЗМІ. Дніпро: ДНУ, 2021. 158 с.
48. Пшенична Л. С. Культура публіцистичного мовлення. Київ: Знання, 2020. 196 с.
49. Романюк Я. М. Теоретичні засади медіаперекладу. Тернопіль: ТНПУ, 2021. 184 с.
50. Сітко А. В. Використання результатів контрастивних досліджень у перекладознавстві. Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2013. –Вип. 116. – С. 199–203
51. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові: монографічне видання. Черкаси: Чабаненко Ю., 2012. 488 с

52. Стрелковський Г. М. - Підручник воєнного перекладу. Німецька мова – 1973. 608 с.
53. Семашко Т.Ф. Практична стилістика і культура мовлення: Навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей. / Т.Ф.Семашко – Івано-Франківськ: НАІР, 2019 – 256 с.
54. Таран Л. В. Лінгвістичні аспекти перекладу газетних статей. Київ: НаУКМА, 2019. 144 с.
55. Фесенко Н. М. Аналіз перекладацьких стратегій у публіцистиці. Полтава: ПНПУ, 2022. 164 с.
56. Хайдарі Н. І., Журавель Т. В. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їхньої класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія». 2015. Т. 2, № 19. С. 148–150.
57. Шкварчук О. М. Публіцистичний текст у міжкультурній комунікації: лінгвостилістичні аспекти : монографія. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 212 с.
58. Швейцер А. Д. Теорія перекладу: Статус, проблеми, аспекти. – М.: Наука, 1988. 215 с.
59. Ющук І. П. Практична стилістика української мови. Київ: Либідь, 2020. 240 с.
60. Murray K. (2018). In *German-to-English Translation: A Driving Force Behind Machine Translation*. Donahue, W. C., Mein, G., & Parr, R. (Ed.), *andererseits – Yearbook of Transatlantic German Studies* (pp. 175–179). Bielefeld: Transcript Publisher.